

ZAND IN DE HAND

**beleidsplan
Zandwinning Westerschelde 2001-2011**

**december 2000
Rijkswaterstaat Zeeland
Nota NWL-00.50**

Inhoudsopgave

1. Inleiding	5
1.1 Definitie zandwinning	5
1.2 Historie	5
1.3 Doelstelling zandwinbeleid	6
1.4 Status, planperiode en plangebied	6
1.5 Leeswijzer	7
2. Beleidskader, wet- en regelgeving	8
2.1 Beleid	8
2.1.1 Vierde Nota Waterhuishouding (NW4)	8
2.1.2 Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen (SOD)	10
2.1.3 Landelijk natuurbeleidsplan	10
2.1.4 Beleidsplan Westerschelde	11
2.1.5 Streekplan Zeeland	11
2.1.6 Gemeentelijk beleid	11
2.1.7 Lange Termijn Visie Schelde-estuarium (LTV)	11
2.2 Wet- en regelgeving	12
2.2.1 Ontgrondingenwet	12
2.2.2 Natuurbeschermingswet	12
2.2.3 Europese Habitat- en Vogelrichtlijn	12
2.2.4 Wet op de ruimtelijke ordening (WRO)	13
3. Beleidsdoelen, randvoorwaarden en uitgangspunten	14
3.1 Beleidsdoelstellingen	14
Algemeen	14
Specifiek	14
3.2 Locatiegebonden randvoorwaarden en uitgangspunten	15
3.2.1 Randvoorwaarden	15
3.2.2 Uitgangspunten: hoofd- en nevenfuncties	15
4. Afwegingskader	18
4.1 Watersysteemniveau	18
4.1.1 Autonome ontwikkeling fysisch systeem	18
4.1.2 Bredere beleidsachtergrond	19
Intermezzo: Het morfologisch systeem	20
4.1.3 Zandbalans	21
4.1.4 Effecten voor beleidsdoelstellingen op watersysteemniveau en de rol van zandwinning	23
Natuur en watersysteem	23
Veiligheid tegen overstromen	23
Bijdragen aan de nationale bouwgrondstoffenvoorziening	24
4.1.5 Hoeveelheden	24
4.1.6 Conclusie op watersysteemniveau	25
4.2 Deelsystemen: Oost, west, monding	26
4.2.1 Zandbalans en overschotten op deelsysteemniveau	26
Nevengebied van Valkenisse	26
Nevengebied 'De Everingen'	26
Monding	26
4.2.2 Conclusie op deelsysteemniveau	26

4.3 Randvoorwaarden en betrokken belangen op locatieniveau	27
4.3.1 Randvoorwaarden	27
4.3.2 Betrokken belangen op locatieniveau	27
4.3.3 Conclusie op locatieniveau	29
5. Zandwinbeleid Westerschelde 2001-2011	30
5.1 Beleid en hoeveelheid	30
5.2 Locaties	31
5.3 Evaluatie en monitoring	32
6. Beleidsuitvoering	33
6.1 Ontgrondingenwet en Wet Milieubeheer	33
6.2 Procedure Vergunningverlening	33
6.2.1 AWB voorbereidingsprocedure	33
6.2.2 Inschrijving en uitgifte	34
6.2.3. Betaling	35
6.3 Hoeveelheden en dieptebepalingen	35
6.4 Toezicht	35

Referenties

Begrippenlijst

Bijlage 1: Overzichtskaart Westerschelde

Bijlage 2: Inspraakreacties en commentaar

Colofon

1. Inleiding

Sinds begin jaren zestig vindt in de Westerschelde zandwinning plaats. Het gewonnen zand wordt gebruikt als ophoogzand en in beperkte mate als bijmengsel voor industriezand. In 1993 werd voor het eerst een beleid voor zandwinning van kracht (Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, 1992). Dit beleid gold voor vijf jaar. Daarna volgde een interimperiode van drie jaar. Deze periode was nodig omdat de vaarwegverruiming 48'-43' voet pas vanaf 1997 zou plaatsvinden en effecten van zandwinning op lange termijn nog onvoldoende duidelijk waren. In het nieuwe beleidsplan wil Rijkswaterstaat Zeeland rekening houden met de effecten van deze vaarwegverruiming. De effecten van zandwinning zijn namelijk niet los te zien van andere grootschalige ingrepen in het estuarium. Met name vaarwegverruiming en onderhoud aan de vaarweg en de daarbij horende bagger- en stortactiviteiten hebben grote invloed op de morfologie in het systeem.

Naast morfologische en ecologische uitgangspunten hebben verschillende partijen belangen bij zandwinning. Denk aan financiële belangen. Maar ook aan belangen op het gebied van visserij, waterkering, vaarwegen en bouwgrondstoffenvoorziening. Vandaag de dag is, door de toenemende druk op de beschikbare schaarse ruimte en de complexere wet- en regelgeving, een kader noodzakelijk waarbinnen een zorgvuldige afweging van de betrokken belangen met betrekking tot zandwinning plaatsvindt. In dit beleidsplan wordt door de Directie Zeeland een dergelijk kader geboden.

1.1 Definitie zandwinning

Onder zandwinning in de Westerschelde verstaan we in dit beleidsplan: het onttrekken van zand aan het watersysteem. Met het begrip zand wordt het sediment bedoeld met een gemiddelde korrelgrootte tussen 63 en 2000 micrometer.

Naast de winning van ophoogzand, vindt in beperkte mate ook schelpenwinning plaats in de Westerschelde. Richtlijn hiervoor is de landelijke beleidsnota Schelpenwinning 1998.

1.2 Historie

Tijdens de vorige beleidsperiode was de overgang van vaste concessiehouders naar een vrije markt een belangrijk punt. Verder is het zwaartepunt van de zandwinning van het westen (van het gebied westelijk van de Overloop van Hansweert) naar het oosten van de Westerschelde verschoven.

“Evenwicht in de zandhuishouding van het systeem” was het uitgangspunt voor de potentiële winhoeveelheden: gewonnen zand moet weer gecompenseerd worden door “natuurlijke” aanvoer. Ontwikkelingen in de Westerschelde zijn een gevolg van natuurlijke processen en menselijke ingrepen. Op basis van de zandbalans over de periode '85/'90 en ervaringen uit het verleden is besloten jaarlijks maximaal 2,6 miljoen m³ zandwinning uit de Westerschelde toe te staan.

Dit is als volgt onder de marktpartijen verdeeld:

- 2 miljoen m³ voor de handel,
- 0,3 miljoen m³ voor de Nederlandse overheid en
- 0,3 miljoen m³ voor het Vlaams Gewest.

1.3 Doelstelling zandwinbeleid

De doelstelling van het zandwinbeleid is tweeledig.

1. *Op zowel korte als lange termijn op verantwoorde wijze kunnen bijdragen aan de zandvoorziening, zowel voor de overheid als de handel.*

Verantwoord wil zeggen: zandwinning mag geen onaanvaardbare afbreuk doen aan een gezond en compleet estuarien ecosysteem als basis voor een duurzaam en multifunctioneel gebruik. Zandwinning past daarmee in het integraal beheer van het watersysteem.

Een duurzaam en functioneel gebruik betekent onder andere dat de toegankelijkheid van de Scheldehavens, de veiligheid tegen overstromingen en een natuurlijke Westerschelde gewaarborgd zijn.

2. *Een heldere en zorgvuldige vergunningverlening mogelijk maken.*

In dit beleidsplan staan geen specifieke winlocaties vermeld. De morfologie heeft per definitie een dynamisch karakter. De locatiekeuze moet hierop flexibel kunnen inspelen, waarbij de Westerschelde en haar monding als een geheel worden beschouwd. In de vergunningen en uitvoeringsvoorwaarden worden de locaties gedetailleerd beschreven. Wel geeft dit plan bij benadering de maximale winhoeveelheden per deelsysteem (oost-west-monding) en geeft het richtlijnen voor de locatiekeuze.

1.4 Status, planperiode en plangebied

Het voorliggende beleidsplan is gebaseerd op Hoofdstuk 4, Titel 4.3 (Beleidsregels) van de Algemene wet bestuursrecht. Daarin is bepaald, dat een bestuursorgaan beleidsregels kan vaststellen met betrekking tot een hem toekomende bevoegdheid. De hier aan de orde zijnde bevoegdheid vloeit voort uit het beheer in waterstaatsrechtelijke zin van de gehele Westerschelde met inbegrip van de monding, welk beheer bij het Rijk (Ministerie van Verkeer en Waterstaat) berust.

Het beleidsplan heeft betrekking op de periode 2001 tot 2011. Na 5 jaar zal het beleid geëvalueerd worden, op basis waarvan een tussentijdse bijstelling van het zandwinbeleid kan plaatsvinden.

Het plangebied van dit beleidsplan strekt zich uit tot de Westerschelde en haar monding (bijlage 1). Estuarium en monding zijn één morfologisch systeem. Daarom worden effecten van zandwinning (morfologisch en ecologisch) in dit grotere geheel beoordeeld. Dit beleid geldt dus voor de Westerschelde en het deel van het mondingsgebied dat onder beheer van Directie Zeeland valt. Het overige deel van de monding hoort bij de Noordzee en valt dan ook onder beheer van Directie Noordzee. Zand voor de strandsuppleties voor de Zeeuwse kust is afkomstig uit dit gebied. Voor dit deel geldt het Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee (Rijkswaterstaat, Directie Noordzee, 1993), waarvan in 2000 een herziening plaatsvindt.

De Westerschelde grenst landinwaarts aan de Zeeschelde. Deze grens loopt gelijk met de grens Nederland-België en vormt tevens de oostgrens voor dit zandwinbeleid.

1.5 Leeswijzer

In dit beleidsplan vindt u achtereenvolgens de volgende onderwerpen:

- Beleidskader (hoofdstuk 2). Met welke wet- en regelgeving en welk internationaal, landelijk, regionaal en provinciaal beleid houdt het zandwinbeleid rekening?
- Beleidsdoelen, randvoorwaarden en uitgangspunten (Hoofdstuk 3). Welke doelstellingen, randvoorwaarden en uitgangspunten gelden voor de Westerschelde? Deze zijn afgeleid uit hoofdstuk 2.
- Afwegingskader (hoofdstuk 4). Hoe past zandwinning binnen dit kader van uitgangspunten?
- Zandwinbeleid Westerschelde 2001-2011 (hoofdstuk 5). Welk beleid hanteert Rijkswaterstaat de komende tien jaar?
- Beleidsuitvoering (hoofdstuk 6). Hoe wordt dit beleid uitgevoerd?

In bijlage 1 vindt u een overzichtskaart van de Westerschelde met een afbakening van het gebied en de winlocaties situatie 2000. In bijlage 2 zijn de inspraakreacties opgenomen en de reactie daarop van Rijkswaterstaat. In de tekst is een intermezzo opgenomen over het morfologisch systeem van de Westerschelde.

2. Beleidskader, wet- en regelgeving

Het zandwinbeleid houdt rekening met wetten, regels, nota's, visies en richtlijnen. De meest richtinggevende beleidsdocumenten en wet- en regelgeving worden in dit hoofdstuk behandeld.

2.1 Beleid

2.1.1 Vierde Nota Waterhuishouding (NW4)

In de vierde Nota Waterhuishouding (NW4) (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1998) is, net als in NW3, de watersysteembenadering het beginsel van het Nederlandse waterbeheer. Deze benadering gaat uit van gezonde ecosystemen als basis voor duurzaam gebruik en duurzame ontwikkeling. Een goede water- en bodemkwaliteit, geleidelijke overgangen van water naar land en ruimte voor natuurlijke processen zijn karakteristieke eigenschappen van een gezond ecosysteem. Veiligheid van het bewoonde land tegen overstromen is een harde randvoorwaarde.

Een ecosysteem als de Westerschelde vervult een aantal functies en levert diverse producten (zie tabel 1, vrij naar Costanza e.a. 1997).

Tabel 1 Functies die het ecosysteem in de Westerschelde vervult:
Handhaving van biodiversiteit (habitats en soorten leefgemeenschappen)
Bron voor zeldzaam genetisch materiaal
Habitat voor residente soorten en soorten die tijdelijk in het gebied verblijven
Nutriëntencycli
Uitwisseling van gassen met de atmosfeer
Klimaatregulatie
Waterregulatie en watervoorziening
Buffer voor natuurlijke fluctuaties
Bescherming tegen erosie
Sedimentopvang
Bodemvorming
Transportmogelijkheid
Recreatie
Cultuur
Voedselproductie (visproducten)
Andere materialen

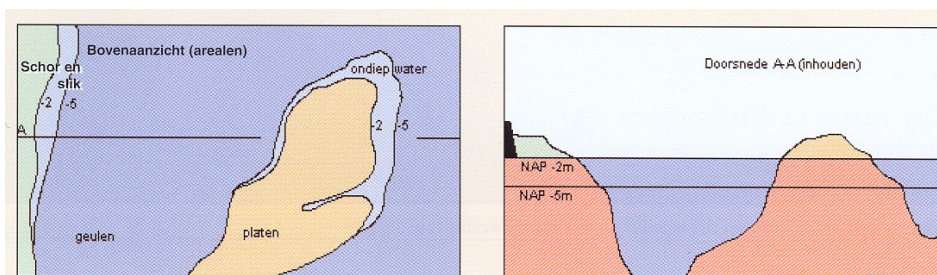
Hoe beter het ecosysteem zelf in staat is om de functies en producten te leveren, hoe gezonder en veerkrachtiger het is. Menselijke ingrepen kunnen de veerkracht aantasten. Daarom zijn het voorzorg- en compensatiebeginsel leidende principes in het beheer. Voorzorg wil zeggen dat ingrepen beter niet kunnen worden gepleegd, wanneer negatieve effecten niet op voorhand zijn uit te sluiten. Wordt een menselijke ingreep (bv. zandwinning) vanwege het grote maatschappelijke belang toch toegestaan, dan moeten negatieve effecten van tevoren worden ingeschat en verlies aan natuurwaarde dient dan te worden gecompenseerd.

Voor de Westerschelde gelden vrij vertaald twee algemene ecosysteemdooelstellingen:

1. Voldoende ruimte voor natuurlijke, dynamische, fysische, chemische en biologische processen. Deze processen zijn essentieel voor de morfologische en ecologische karakteristieken van het estuarium.
2. Het behouden en/of versterken van het estuariene ecosysteem met al zijn typische habitats en leefgemeenschappen langs de zoet-zout gradient. Het Schelde-estuarium is een van de laatste estuaria in Europa waar nog een volledig getijdenregime en de bijbehorende ecotopen te vinden zijn van het zoete tot en met het zoute deel. Ecotopen zijn, vrij vertaald, typen leefgebieden.

In de NW4 wordt gesproken over 'gezonde en veerkrachtige watersystemen die tegen een stootje kunnen'. Door een gebrek aan kennis is het nog niet mogelijk "harde" ecologische kengetallen te formuleren, die de randvoorwaarden vormen voor een gezond en veerkrachtig estuarien ecosysteem. Deze kengetallen kunnen wel in kwalitatieve zin worden beschreven.

De kwaliteit van het estuariene ecosysteem (structuur en functioneren) is vooralsnog het beste te beschrijven en te sturen met behulp van de *ecotopenbenadering*. De Westerschelde herbergt verschillende typen leefgebieden (ecotopen) die allemaal hun eigen rol vervullen in het ecosysteem (platen, slikken, geulen, ondiep water en schorren).

AREAAL GEUL:	Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem dieper is gelegen dan NAP - 5 meter.
AREAAL ONDIEPWATER-GEBIED:	Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem gelegen is tussen NAP - 2 meter en NAP - 5 meter.
AREAAL PLAAT:	Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem hoger is gelegen dan NAP -2 meter en niet begroeid zijn en niet grenzen aan oevers.
AREAAL SCHOR:	Buitendijkse gebieden die begroeid zijn en waarvan de bodem hoger ligt dan NAP - 2 meter. De begroeiingsgrens is vaak een steilrand. Indien geen klif aanwezig is wordt als grens een bedekkingspercentage van 50 % aangehouden.
AREAAL SLIK:	Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem hoger ligt dan NAP -2 meter, en niet begroeid zijn en grenzen aan oevers.

Figuur 1: Definitie typen leefgebieden (ecotypen)

Veranderingen in de morfologie vertalen zich in verschuivingen in de arealen van deze leefgebieden. Deze verschuivingen zijn dan weer van invloed op de planten en dieren die in het estuarium voorkomen en op de functies en producten van het ecosysteem. Voor het behoud van een veerkrachtige Westerschelde zijn de volgende aspecten van belang: geen verdere versteiling van plaat/geul overgangen, geen verder verlies van het areaal aan ondiep water, slikken en schorren ten gunste van geulen en platen, behoud van het meergeulenstelsel en (meer) ruimte voor natuurlijke dynamische (fysische, chemische en biologische) processen. Vanuit de watersysteembenadering is het streven zo min mogelijk

ingrepen in het systeem uit te voeren die deze processen verstoren en daarmee het estuariene karakter aantasten.

2.1.2 Structuurschema Oppervlakedelfstoffen (SOD)

Het nationaal beleid voor het winnen van oppervlakedelfstoffen is beschreven in het Structuurschema Oppervlakedelfstoffen (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1996). De hoofddoelstelling van het structuurschema luidt:

Het beleid van de rijksoverheid m.b.t. de grondstoffenvoorziening voor de bouw heeft tot doel, om (op een maatschappelijk verantwoorde wijze) te voorzien in de behoefte van particulieren, bedrijven en overheid aan bouwgrondstoffen, door:

- *te bevorderen dat grondstoffen zuinig worden gebruikt;*
- *te bevorderen dat op een verantwoorde manier zoveel mogelijk secundaire grondstoffen worden ingezet;*
- *te bevorderen dat meer vernieuwbare grondstoffen worden ingezet*
- *en te zorgen voor het tijdig winbaar zijn van een voldoende aandeel oppervlakedelfstoffen uit Nederlandse bodem in de totale bouwgrondstoffenvoorziening.*

Deel 1 van het Structuurschema wordt in 2000 herzien. Daarbij zal onder andere inpassing van het SOD in drie recente rijksnota's plaatsvinden, die een 'paraplu' vormen boven het rijksbeleid op ruimtelijke en milieurelevante beleidsterreinen. Dit zijn de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening (VIJNO) (Ministerie van VROM, verwacht 2000), het Derde Nationaal Milieubeleidsplan (Ministerie van VROM, 1999) en de Vierde Nota Waterhuishouding (Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1998).

Naast zuinig gebruik van grondstoffen zal ook hoogwaardig gebruik worden toegevoegd aan de doelen. Bovendien krijgen winmogelijkheden in het Nederlands deel van het Continentaal Plat van de Noordzee beleidsmatig prioriteit.

Invulling van de hoofddoelstelling van het SOD:

- De overheid bevordert toepassing van secundaire grondstoffen. Dit zijn (gerecyclede) afvalstoffen en delfstoffen die als bijproduct vrijkomen bij andere activiteiten.
- Bij de besluitvorming omtrent projecten waarbij oppervlakedelfstoffen vrijkomen, dient het belang hiervan voor bouwgrondstoffenvoorziening op evenwichtige wijze in de besluitvorming te worden betrokken.
- De rijksoverheid dient voor de vergunningverlenende instanties periodiek verkenningen uit te voeren naar de behoefte aan in Nederland te winnen hoeveelheden oppervlakedelfstoffen. Rijkswaterstaat voert hiertoe tweejaarlijks een inventarisatie ophoog- en industriezand uit.
- Het bedrijfsleven moet tijdig en voor een voldoende lange periode op de hoogte zijn van winmogelijkheden dan wel alternatieven.
- Vanwege de beperkte ruimte om te winnen in het westen van ons land (Randstad), moet daar zoveel mogelijk Noordzeezand gebruikt worden.
- Winning van zeer grote hoeveelheden zand is alleen realistisch in zee.
- Natuur en landschap moeten worden ontzien. Bij het herinrichten van voormalige winlocaties moet aandacht zijn voor uitbreiding van natuurbouw.
- Delfstoffenwinning mag niet plaatsvinden op versnipperde locaties.

2.1.3 Landelijk natuurbeleidsplan

In het kader van het landelijke Natuurbeleidsplan (1990) is de Westerschelde aangewezen als kerngebied in de ecologische hoofdstructuur. Dit biedt een

basisbescherming tegen onomkeerbare veranderingen in de abiotische (niet-levende) situatie en de ruimtelijke structuur.

2.1.4 Beleidsplan Westerschelde

Het Beleidsplan Westerschelde (1991) maakt onderscheid tussen hoofd- en nevenfuncties van de Westerschelde. Hoofdfuncties zijn scheepvaart en natuur. Dit leidt tevens tot een goede uitgangssituatie voor de ontwikkeling van recreatie en beroepsvisserij. Nevenfuncties zijn bijvoorbeeld kabels en leidingen en delfstoffenwinning. Veiligheid tegen overstromingen van het bewoonde land is een harde randvoorwaarde. Het beleidsplan gaat uit van het 'stand still' beginsel. Dit betekent dat de bestaande estuariene karakteristieken tenminste behouden moeten blijven en in ieder geval niet achteruit mogen gaan. Daarnaast wordt het voorzorg- en compensatiebeginsel genoemd.

2.1.5 Streekplan Zeeland

Voor de Westerschelde is de combinatie van functies uitgangspunt voor beleid. De doelstelling is dat een zodanige situatie wordt gecreëerd dat de natuurfunctie kan worden gehandhaafd en hersteld en dat voorts potentiële natuurwaarden kunnen worden ontwikkeld. Randvoorwaarde daarbij is wel dat de scheepvaartfunctie van het gebied en de ontwikkelingsmogelijkheden daarvan behouden blijven. Een en ander dient er bovendien toe te leiden dat er een goede uitgangssituatie ontstaat voor de ontwikkeling van de visserij en de recreatie.

Voor het beleid inzake ontgrondingen in de deltawateren, inclusief de Westerschelde, verwijst het streekplan naar de beleidsplannen voor de deltawateren (o.a. het beleidsplan Westerschelde).

2.1.6 Gemeentelijk beleid

Het gemeentelijk ruimtelijk beleid voor de Westerschelde is vastgelegd in de betreffende bestemmingsplannen van de Westerscheldegemeenten. Alleen de gemeente Vlissingen heeft voor haar grondgebied in de Westerschelde (nog) geen bestemmingsplan opgesteld. Voor dat gedeelte van de Westerschelde (het mondingsgebied) geldt een voorbereidingsbesluit.

2.1.7 Lange Termijn Visie Schelde-estuarium (LTV)

Een actiepunt uit de NW4 is het opstellen van een langetermijnvisie voor het gebruik en de inrichting van het Schelde-estuarium (LTV). De LTV gaat uit van het zoeken naar een optimum met betrekking tot natuurlijkheid, toegankelijkheid en veiligheid. De besluitvorming over deze visie zal in 2001 plaatsvinden. De LTV is dus nog in de studiefase.

Anticiperend op de LTV zijn voor het zandwinbeleid de volgende aspecten relevant:

- Het huidige veiligheidsniveau moet gehandhaafd blijven. Dit houdt in dat menselijke ingrepen de kans op overstromen niet mogen verhogen en door adequate maatregelen moeten worden gecompenseerd.
- Vanuit natuurlijkheid wordt benadrukt dat de waarde van het estuarium in zijn geheel uniek is en dat de volledigheid van het systeem gehandhaafd of versterkt dient te worden. De morfologie en waterkwaliteit zijn sturende krachten van het systeem. Alle versturende ingrepen op dit niveau hebben effect op andere niveaus en kunnen dus het instandhouden van de biodiversiteit in gevaar brengen. Daarbij wordt uitgegaan van een koppeling van het estuarium met de Noordzee en de rest van het stroomgebied.
- Harde ecologische kengetallen voor de Westerschelde zijn er nog niet. Voor zandwinning is het dus nog niet mogelijk kwantitatief onderbouwde criteria op te stellen om de effecten ervan op het ecosysteem te toetsen. Daarom moeten we in de periode

tot 2011 blijven werken met kwalitatieve indicatoren en vanuit het voorzorg- en compensatiebeginsel.

- Een verdere verruiming van de vaarweg is alleen mogelijk als de vrijkomende baggerspecie op een duurzame wijze kan worden geborgen. Uitgangspunt is het behoud van het meergeulenstelsel. Onderzocht moet worden of het aanvangs-baggerwerk naar de monding kan worden gebracht, evenals een groot deel van het onderhoudsbaggerwerk. Een MER (milieueffectrapportage) zal uitwijzen welke verdere verruiming verantwoord is en aan welke voorwaarden moet worden voldaan. Vrijkomende baggerspecie zal op een duurzame wijze worden geborgen, bij voorkeur binnen het estuarium. Een deel wordt zonodig naar zee gebracht.
- Zandwinning kan niet worden gezien als een op zichzelf staande maatregel, maar kan het beste op effecten worden beoordeeld in samenhang met andere, grootschaligere ingrepen, waaronder vaarwegverruiming en -onderhoud.

2.2 Wet- en regelgeving

2.2.1 Ontgrondingenwet

Zandwinning in de Westerschelde gaat gepaard met het verlagen van de waterbodem en dient derhalve te worden aangemerkt als ontgronden in de zin van de Ontgrondingenwet. Deze wet kent een vergunningstelsel en bepaalt voorts, dat bij algemene maatregel van bestuur nadere regels worden gesteld omtrent ontgrondingen in rijkswateren, waarbij de Minister van Verkeer en Waterstaat het bevoegd gezag is. Deze algemene maatregel van bestuur is het Rijksreglement ontgrondingen.

2.2.2 Natuurbeschermingswet

In de Westerschelde zijn een aantal gebieden aangewezen op grond van de Natuurbeschermingswet (Nb-wet). Het betreft het Verdronken Land van Saeftinge (staatsnatuurmonument), het Schor van Waarde en de Verdronken Zwarte Polder. De Hooge Platen, het Zuidgors, het Paulinaschor, de Kapellebank en het Schor bij Bath zijn erkend natuurgebied onder particulier beheer. Deze schor- en sliksystemen hebben grote ecologische waarde; hier mag in principe geen ontgroning plaatsvinden. De Nb-wet kent ook externe werking. Dit wil zeggen dat bij winning buiten een Nb-wet gebied rekening moet worden gehouden met het optreden van indirecte effecten. Externe werking van zandwinning op deze gebieden dient voor nieuwe winlocaties op voorhand te worden ingeschat.

2.2.3 Europese Habitat- en Vogelrichtlijn

In de Habitatrichtlijn worden gebieden aangewezen die bescherming genieten gezien de zeldzame leefgebieden (habitats) en de daarin levende plant- en diersoorten. In de Vogelrichtlijn worden gebieden aangewezen die bescherming genieten vanwege de aanwezigheid van bepaalde soorten (zeldzame) vogels. In deze gebieden is in principe ontgronden alleen toegestaan als wezenlijke kenmerken van het gebied niet worden aangetast. Anders is ontgronden alleen mogelijk bij zwaarwegend maatschappelijk belang van de activiteit en compensatie van de aantasting. Beide richtlijnen hebben ook externe werking. Dit betekent dat bij winning steeds rekening moet worden gehouden met indirecte effecten op de aangewezen gebieden. Deze effecten moeten op voorhand worden ingeschat.

De Richtlijn maakt een onderscheid tussen bestaande en nieuwe activiteiten en locaties. Bestaande activiteiten mogen worden voortgezet, nieuwe moeten worden getoetst aan de Habitat- en Vogelrichtlijn. De Europese richtlijnen gelden voor de Westerschelde vanaf maart 2000.

2.2.4 Wet op de ruimtelijke ordening (WRO)

In de in het kader van de WRO opgestelde en vigerende gemeentelijke bestemmingsplannen voor het buitendijkse gebied in de Westerschelde is de "uniforme planologische regeling buitendijkse gebieden van de Westerschelde" opgenomen. Volgens deze regeling wordt in deze bestemmingsplannen een driedeling gemaakt: de bestemmingen "natuurgebied", "waterstaatsdoeleinden" en "gebied met waterstaatkundige functie en natuurwetenschappelijke waarden". In het gebied met de bestemming "gebied met waterstaatkundige functie en natuurwetenschappelijke waarden" (d.i. het gebied tussen gemiddeld hoogwater en NAP -5 meter), is onder meer voor het zuigen en baggeren van specie een aanlegvergunning vereist. Geen aanlegvergunning is vereist voor normale onderhouds- en beheerswerkzaamheden ter instandhouding van de Westerschelde als waterstaatswerk.

Voor het buitendijks gebied van de gemeente Vlissingen (d.i. het mondingsgebied) geldt (nog) geen bestemmingsplan maar een voorbereidingsbesluit. Volgens dit besluit is voor het hele gebied voor onder meer het storten en lozen van specie en het vernietigen van de aanwezige bodemvegetatie en fauna een aanlegvergunning vereist. Ook hier geldt dat geen vergunning is vereist voor normale onderhouds- en beheerswerkzaamheden.

3. Beleidsdoelen, randvoorwaarden en uitgangspunten

Uit het geschetste beleidskader en regelgeving in hoofdstuk 2 zijn voor het beheer van de Westerschelde de volgende doelstellingen afgeleid. Het is een vertaling van dit kader naar aspecten van de morfologische dynamiek van het watersysteem.

3.1 Beleidsdoelstellingen

Algemeen

1. Zo min mogelijk ingrijpen in het watersysteem

Hoe beter het ecosysteem zelf in staat is om de functies en producten te leveren, hoe gezonder het is en hoe duurzamer het functioneert. Het estuarium heeft een zelfregulerend vermogen. Hoe meer dit intact blijft, hoe veerkrachtiger het watersysteem is. Menselijke ingrepen kunnen de veerkracht aantasten.

2. Voorzorgprincipe en anders compensatie

Dit is in feite overkoepelend voor de andere beleidsdoelstellingen.

Specifiek

3. Behoud en versterken van dynamische morfologische processen

Het van nature verplaatsen van geulen en platen zorgt via opbouw- en afbraakprocessen voor een karakteristieke verdeling van ecotopen en verschuivingen daarin. Deze dynamiek is van belang voor de gezondheid van het ecosysteem en de daarvan afhankelijke visserij.

4. Behoud van meergeulenstelsel

Uit de LTV volgt dat het handhaven van een meergeulenstelsel voor alle hoofdfuncties (natuurlijkheid, toegankelijkheid en veiligheid tegen overstromen) een belangrijk uitgangspunt is. Voor de scheepvaart is dit van belang omdat een meergeulenstelsel scheiding van vervoersstromen, en daarmee een grotere verkeersveiligheid, mogelijk maakt. Bovendien biedt het ruimte voor ankerplaatsen en baggerspeciebergings. Verder heeft een meergeulenstelsel een relatie met de verdeling van ecotopen over de Westerschelde, en ook met de getijdendoordringing, die bij het verdwijnen van het meergeulenstelsel zou veranderen.

5. Behoud en versterken van karakteristieke ecotopen

Dit is van belang voor het ecologisch functioneren van het systeem; de ecotopen vormen de fysische voorwaarden voor leefgebieden (habitats) van organismen. Het voortbestaan van ecotopen en de daar voorkomende processen is een belangrijke waarborg voor het duurzaam functioneren van het ecosysteem. Deze doelstelling is tevens van belang voor de visserij en recreatie.

6. Geen toename getijdendoordringing als gevolg van menselijke ingrepen

Deze doelstelling is van belang voor kosten die gemoeid zijn met het handhaven van de veiligheid voor omwonenden. Deze veiligheid is namelijk een harde randvoorwaarde. Stijging van hoogwaterstanden betekent een verhoging van de kosten voor het instandhouden van waterkeringen. Getijdendoordringing heeft eveneens gevolgen voor de ecologische functie, aangezien verandering in het getij verandering van de zoet-zout gradiënt en van het transport van voedingsstoffen tot gevolg kan hebben.

7. Bijdragen aan de nationale grondstoffenvoorziening

Zeeland moet, net als elke provincie, haar steentje bijdragen aan de nationale voorziening van bouwgrondstoffen. Dit is afgesproken in het SOD. Het zand uit de Westerschelde valt onder de categorie ophoogzand. Ophoogzand is niet schaars. Zeeland kent dan ook geen nationale taakstelling om meer Westerscheldezand te leveren dan de regionale behoefte aan ophoogzand. Voor de schaarsere soorten als beton- en metselzand, zilverzand en grind zijn landelijk afspraken gemaakt. Daar waar deze producten gewonnen kunnen worden, moet Rijkswaterstaat zo veel mogelijk meewerken aan de nationale delfstoffenvoorziening.

3.2 Locatiegebonden randvoorwaarden en uitgangspunten

Naast bovengenoemde beleidsdoelstellingen zijn er locatiegebonden randvoorwaarden en wensen vanuit verschillende belangen (visserij, recreatie, scheepvaart). Afhankelijk van de locatie van zandwinning spelen deze een rol. In dit beleidsplan worden deze randvoorwaarden en uitgangspunten beschreven en de wijze waarop ze toegepast zullen worden bij het aanwijzen van specifieke winlocaties bij de uiteindelijke vergunningverlening.

3.2.1 Randvoorwaarden

Wettelijk kaders vormen de randvoorwaarden bij het kiezen van locaties. Dit zijn o.a.:

- Natuurbeschermingswetgebieden
- Erkende natuurgebieden
- Habitat- en Vogelrichtlijngebieden

Voor de Habitat- en Vogelrichtlijn is de NAP -10m lijn vastgesteld als begrenzing voor de te beschermen gebieden in de Westerschelde. De zandwinlocaties vallen grotendeels in deze zone. Omdat zandwinning een bestaande activiteit is, mag deze worden voortgezet. Verschuivingen in bestaande locaties als gevolg van lokale veranderingen van de bodem zijn toegestaan, zolang ze bijdragen aan het minimaliseren van negatieve effecten van andere activiteiten op het ecosysteem of het herstellen ervan.

3.2.2 Uitgangspunten: hoofd- en nevenfuncties

In het Beleidsplan Westerschelde is onderscheid gemaakt tussen hoofdfuncties en nevenfuncties. Rijkswaterstaat zal bij de afweging van de locatiekeuze dit onderscheid toepassen. Hoofdfuncties op de Westerschelde zijn scheepvaart en natuur. De veiligheid tegen overstromen is een harde voorwaarde. Wanneer keuzes moeten worden gemaakt, gaan de belangen van deze drie hoofdfuncties voor. Er wordt zoveel mogelijk rekening gehouden met de belangen die horen bij de nevenfuncties.

Bij de locatiekeuze moet rekening gehouden worden met de volgende betrokken belangen:

Scheepvaart:

- De veiligheid voor de scheepvaart in het betonde hoofdvaarwater moet gewaarborgd blijven.
- Nevenvaarwaters moeten bevaarbaar blijven.
- Er mogen geen hinderlijke dwarsstromen optreden.

Natuur:

- In de locatiekeuze moet rekening worden gehouden met rust- en foerageergebieden voor vogels.
- Broedgebieden moeten tijdens het broedseizoen met rust gelaten worden.

Veiligheid tegen overstromen:

- De standzekerheid van de waterkering moet gewaarborgd blijven.

Voor de overige functies uit het Beleidsplan Westerschelde gelden in relatie tot de zandwinning de volgende uitgangspunten:

Visserij:

- Visserijgebieden met kraam- en kinderkamerfunctie moeten zoveel mogelijk worden ontzien.

Recreatie:

- De recreatievaart moet zo veilig mogelijk kunnen varen in nevenvaarwaters.
- Jachthavens blijven waar mogelijk bereikbaar.
- Strandjes moeten waar mogelijk behouden blijven.

Delfstofwinning :

- Het zand moet van voldoende kwaliteit zijn (uniforme korrelgrootte).
- Delfstofwinning moet zo veilig mogelijk gebeuren in verband met overige scheepvaart.
- De winlocaties liggen bij voorkeur op geringe vaarafstanden van aanlandingspunten.
- Delfstofwinning moet gebeuren met zo min mogelijk energieverbruik.
- Zandwinning moet zoveel mogelijk gecombineerd worden met andere activiteiten en werken.
- Winning van relatief grote hoeveelheden in een kort tijdbestek voor grote projecten kan alleen plaatsvinden in de Noordzee.
- Er mag bij voorkeur geen versnippering optreden van winlocaties.
- Naast zandwinning vindt in de Westerschelde ook schelpenwinning plaats. Hiervoor zijn de benodigde vergunningen afgegeven.
- Voor de winning van andere delfstoffen, zoals gas, worden regelmatig verzoeken ingediend. Vanwege ecologische overwegingen wordt hierop terughoudend gereageerd.

Kabels en leidingen:

- De Westerschelde wordt op bepaalde plaatsen doorsneden door kabels en leidingen. Werken moeten plaatsvinden op minimaal 500 meter afstand van deze kabels en leidingen.

4. Afwegingskader

Om te komen tot heldere richtlijnen voor de keuze van de locaties, waarbij voor delen van de Westerschelde reeds wordt vastgesteld hoeveel zand kan worden gewonnen, zal allereerst de vraag beantwoord worden of zandwinning in de beleidsperiode 2001-2011 in de Westerschelde is toe te staan.

In het volgende deel zullen aspecten steeds bekeken worden op verschillende ruimtelijke niveau's;

- watersysteemniveau (het estuarium en zijn monding),
- deelsysteemniveau (oost-west-monding),
- locatieniveau

De vraag of zandwinning verantwoord is, speelt op het *niveau van het watersysteem*. De mogelijke gevolgen van zandwinning hebben te maken met het functioneren van de hele Westerschelde. De effecten zullen pas op langere termijn (5 jaar of meer) zichtbaar zijn en openbaren zich in het gehele systeem. Deze effecten kunnen dan ook niet worden verminderd of voorkomen door het zoeken naar andere locaties binnen het systeem. De enige oplossing hiervoor is het verminderen van de zandwinactiviteit of deze niet meer toe te staan.

Op het *niveau van deelsystemen* kan bepaald worden waar welke hoeveelheid zand mag worden gewonnen.

De keuze voor specifieke winlocaties (*locatieniveau*) geeft uiteindelijk aan in welke gebieden binnen de deelsystemen en onder welke voorwaarden winning mogelijk is. De mogelijke effecten hebben een lokaal karakter en openbaren zich snel na de winningsactiviteit. Bovendien blijven deze effecten beperkt tot de directe omgeving. Door lokale effecten van tevoren in te schatten, kunnen de meest gunstige winlocaties aangewezen worden.

4.1 Watersysteemniveau

We bekijken zandwinning in de eerste plaats op watersysteemniveau. In dit hoofdstuk behandelen we eerst een aantal algemene zaken. Het intermezzo over het morfologisch systeem is hierbij verhelderend. Daarna wordt voor de geformuleerde beleidsdoelstellingen uit hoofdstuk 3 bekeken welke rol zandwinning speelt. Kortom past zandwinning in het totale beheer van de Westerschelde?

4.1.1 Autonome ontwikkeling fysisch systeem

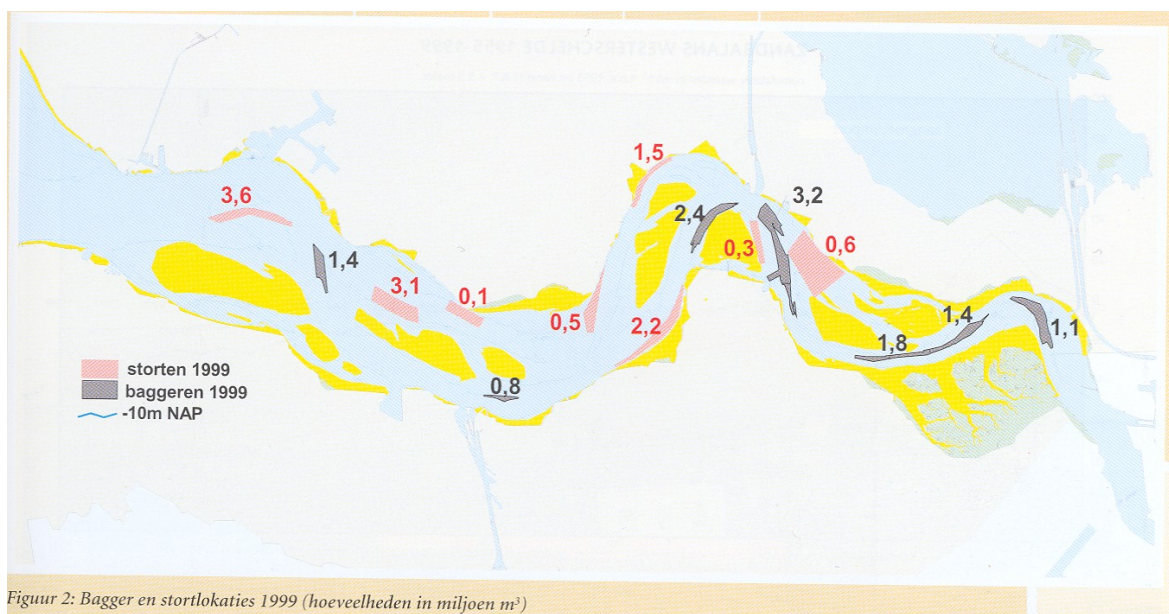
De belangrijkste autonome ontwikkeling op dit niveau is de zeespiegelstijging. Door de effecten hiervan is extra zand in het estuarium nodig om de waardevolle intergetijdengebieden mee te laten groeien. Een andere ontwikkeling is de vergroting van de getijslag (niveauverschil hoog water – laag water). Hierdoor neemt de hoeveelheid water toe die door de geulen stroomt. De geulen verruimen daardoor en als gevolg daarvan is minder zand nodig. Door deze natuurlijke verruiming ontstaat een nieuwe evenwichtssituatie. Deze ontwikkeling compenseert tot 2030 nagenoeg de zandvraag door zeespiegelstijging (Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee, 2000). In de afgelopen beleidsperiode heeft de Westerschelde zand verloren. Enerzijds door export naar de monding en anderzijds als gevolg van zandwinning en vaarwegverruiming. Dit betekent een verruiming van het watersysteem. Dit gaat ten koste van andere ecotopen en heeft versteiling van de platen en plaat-geulovergangen en een toename van de getijdoordringing tot gevolg.

Het is onzeker in hoeverre de exporterende trend de komende periode doorzet. Om deze onzekerheid op te heffen, is het belangrijk te weten in hoeverre de monding als buffer voor het zand in de Westerschelde een rol speelt. Als dat zo is, kan de monding op langere termijn meegroeien met de zeespiegelstijging en komt weer zand beschikbaar voor het estuarium.

4.1.2 Bredere beleidsachtergrond

Zandwinnen is 'slechts' één van de ingrepen in het systeem en zeker niet de omvangrijkste. Beoordeling van de effecten moet gebeuren tegen een bredere beleidsachtergrond. De gevolgen van zandwinning zijn namelijk niet los te zien van de effecten van grootschalige vaarwegverruiming en onderhoudsbagger- en stortwerkzaamheden. Sinds de eerste grootschalige verruiming begin jaren '70 is de inhoud van de vaargeulen in de Westerschelde sterk toegenomen (Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee, 1997). Het onderhoud van de vaarweg bedroeg toen jaarlijks 8 tot 10 miljoen m³. Deze specie is in het estuarium teruggestort, voornamelijk in de nevengeulen. Dit heeft geleid tot verlanding, waardoor de morfodynamiek in kortsluitgeulen (verbindende vaarwaters) is verminderd. Hoger gelegen ecotopen (platen) zijn in omvang en hoogte toegenomen ten koste van lager gelegen ecotopen (ondiep water). Op deze wijze zijn 'overschotgebieden' ontstaan.

Sinds de huidige vaarwegverruiming die in 1997 en 1998 is uitgevoerd (48-43 voet programma), wordt veel minder in het oosten en steeds meer in het westen van de Westerschelde gestort.

Figuur 2: Bagger en stortlocaties 1999 (hoeveelheden in miljoen m³)

Aanvullend op deze strategie is het zwaartepunt van de zandwinning halverwege de jaren '90 naar het oostelijk deel verschoven, om daar de 'oudere' overschotten weg te werken. Het onderhoudsbaggerwerk is toegenomen tot 12 miljoen m³.

In het project MOVE (monitoring verruiming Westerschelde) worden de effecten van de vaarwegverruiming gemonitord. De verwachting is dat schorren, slikken en ondiep watergebieden in omvang afnemen, ten gunste van geulen en zandplaten. De overgangen van geulen naar platen zullen verder versteilen en de getijdendoordringing neemt toe.

Intermezzo: Het morfologische systeem

De Westerschelde bestaat uit een stelsel van eb- en vloedgeulen. De getijstroom houden dit stelsel in stand. De vulling van het estuarium met water tijdens vloed gebeurt voornamelijk via de nevengeulen door de platengebieden. De ebstroom maakt hoofdzakelijk gebruik van de doorgaande hoofdgeul. Het getij is de motor van het natuurlijke sedimenttransport. Daarnaast worden door baggeren grote hoeveelheden sediment verplaatst.

Van natuurlijk naar kunstmatig evenwicht

De watermassa (debiet) die per getijcyclus door een geul stroomt, bepaalt de afmeting van de geul. Deze relatie is nagenoeg lineair. De natuurlijke afmetingen van de hoofdgeul in de Westerschelde zijn niet voldoende voor de huidige scheepvaart. Door baggeren worden de geulbreedte en dieptes op drempels aangepast aan de nautische eisen. Hierdoor neemt het debiet (hoeveelheid water die door de geul stroomt) toe en verruimt de hoofdgeul. Jaarlijks onderhoud op de drempels blijft nodig, aangezien het systeem deze verstoring in principe ongedaan wil maken. Het onderhoud aan het hoofdvaarwater heeft een omvang van 10 tot 12 miljoen m³ per jaar.

Het vrijkomende sediment (zand) uit de hoofdgeul wordt in de nevengeulen teruggestort, waardoor de hoofdgeul dieper wordt en de nevengeulen verondiepen. Het debiet in de nevengeulen neemt hiermee af. De doorsnede van deze geulen wordt kleiner. Zodoende wordt een groot deel van het hier gestorte sediment niet meegevoerd door de getijstroom. Het komt met andere woorden niet meer terug in de hoofdgeul, maar blijft in de nevengeulen liggen. Hierdoor ontstaat in de nevengeulen een zandoverschot wat nadelig is voor het evenwichtig functioneren van het ecosysteem.

Kortom, door het baggeren en storten van sediment om de vaargeul op diepte te houden, ontstaat een kunstmatig evenwicht tussen hoofd- en nevengeulen, waarbij minder zand nodig is dan in de natuurlijke situatie.

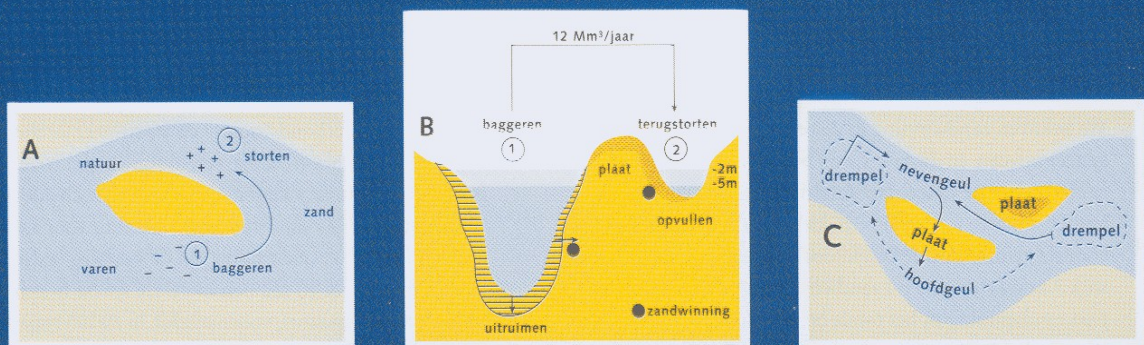
Effect zandwinning

Zandwinning in de Westerschelde kan in samenhang met het vaargeulonderhoud worden gezien. Door zandwinning ontstaat verruiming van het systeem. Door zandwinning uit de hoofdgeul hoeft minder gebaggerd te worden en daarmee ook minder in de nevengeulen gestort. De morfologische reactie (aanzanden van platen en nevengeulen) zal dus kleiner zijn, waardoor het zandoverschot in de nevengeulen wordt beperkt.

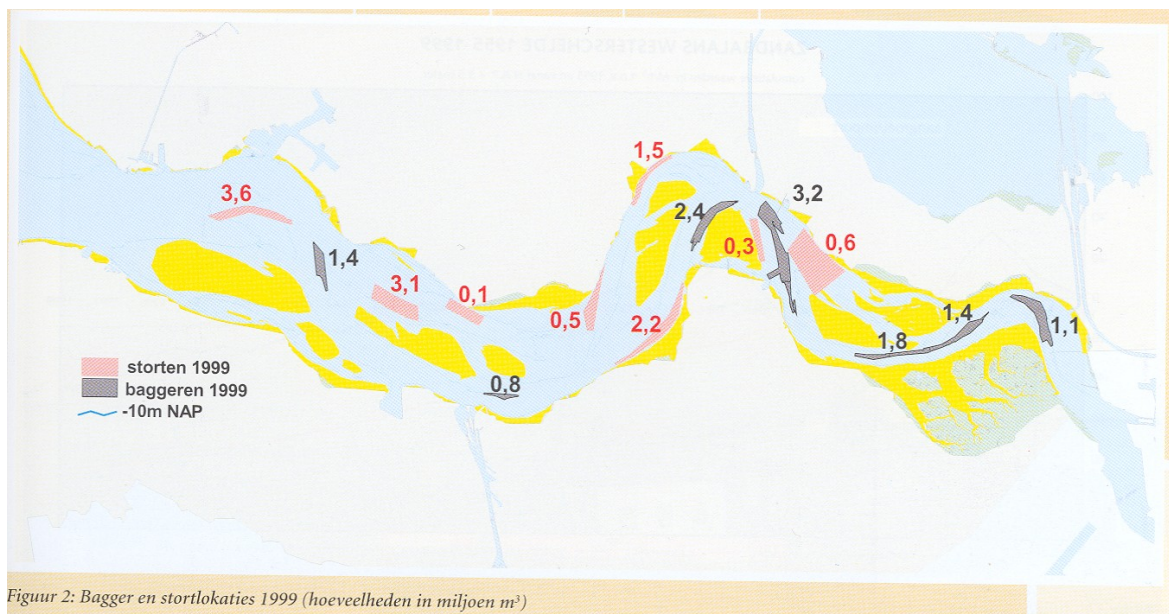
Bij inzet van zandwinning in de nevengeulen wordt daar het overschot verminderd. Dit leidt tot herstel van een meer natuurlijke dynamiek.

Zandwinning draagt op deze manier bij aan het bereiken van het gewenste kunstmatige evenwicht.

(referentie: Mogelijkheden voor zandwinning in de Westerschelde. RIKZ/AB-2000.860x)

In dit beleidsplan kijkt Rijkswaterstaat ook vooruit, om zo rekening te kunnen houden met mogelijke toekomstige scenario's. Het gaat dan om langetermijn ontwikkelingen, bijvoorbeeld een verdere verruiming van de vaarweg naar Antwerpen of een nieuwe verdeling van activiteiten tussen de Scheldehavens. Als in de beleidsperiode wordt besloten tot een verdere verruiming van de vaargeul naar Antwerpen, zal dit grote gevolgen hebben voor het baggeren en storten (meer specie, andere stortlocaties waaronder de monding), en daarmee ook voor de zandwinning. De huidige effecten zullen daarbij versterkt doorzetten.

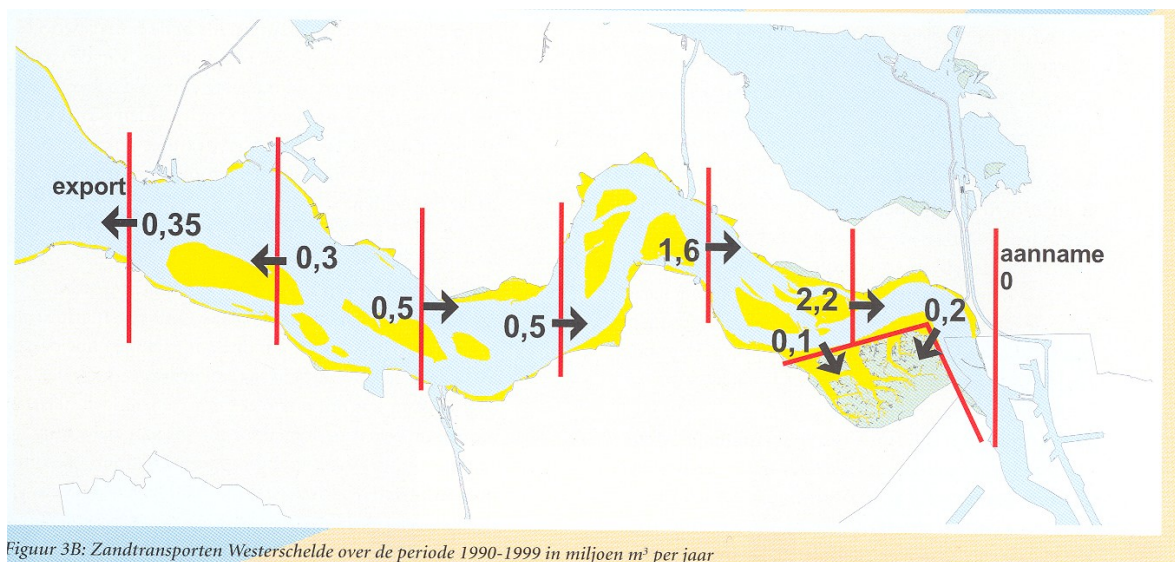
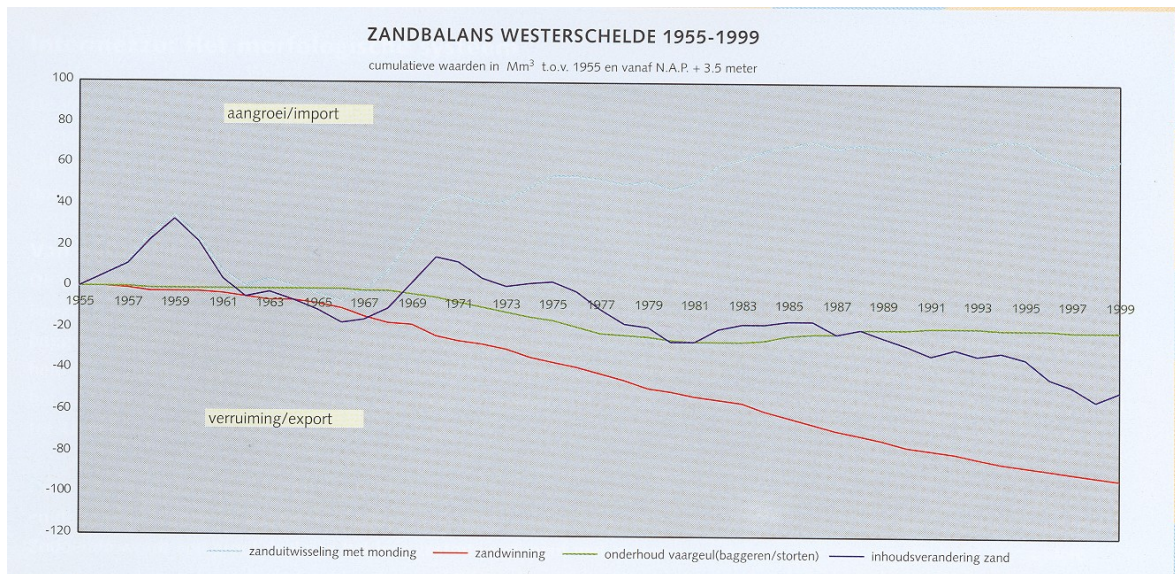

Figuur 2: Bagger en stortlocaties 1999 (hoeveelheden in miljoen m³)

4.1.3 Zandbalans

Bij het opstellen van het in 1993 van kracht geworden zandwinbeleid gold de zandbalans van het estuarium als belangrijk criterium. De zandbalans geeft aan hoe de totale hoeveelheid zand in het estuarium verandert. Afgesproken was om niet meer zand te laten winnen dan binnen de beleidsperiode door middel van 'natuurlijk' zandtransport uit het mondingsgebied (import) gecompenseerd werd. Het zogenaamde 'handhaven van een sluitende zandbalans'.

Over de periode 1955-1999 is een verlies van 50 miljoen m³ zand opgetreden (Rijkswaterstaat Directie Zeeland, 2000). De laatste jaren is deze negatieve trend in de zandbalans versterkt. Na een lange periode waarin gemiddeld import van zand optrad, is de laatste jaren sprake van export van zand uit het estuarium.

Figuur 3B: Zandtransporten Westerschelde over de periode 1990-1999 in miljoen m³ per jaar

Inmiddels wordt de vaargeul naar Antwerpen op diepte gebracht. Dit is afgesproken in een verdrag tussen Vlaanderen en Nederland in 1995. De verruiming van de vaarweg in de Westerschelde is grotendeels klaar. De benodigde bagger- en stortwerken bepalen in sterke mate de bodemligging van het estuarium en verstoren zo het natuurlijke morfologische evenwicht tussen hoofd- en nevengeulen. Enerzijds veroorzaakt het storten van grote hoeveelheden baggerspecie in de nevengeulen daar een overschot aan zand (natuur). Anderzijds is in de aangrenzende geuldelen van de verdiepte drempels nog teveel zand aanwezig in relatie tot het toegenomen watervolume (debiet) dat ieder getij door de hoofdgeul stroomt. Dit overtollige zand is eveneens een overschot (scheepvaart). In het intermezzo kunt u lezen hoe het morfologisch systeem globaal werkt.

De vaarwegverruiming maakt dat het uitgangspunt 'handhaven van een sluitende zandbalans' tijdens de komende beleidsperiode niet meer hanteerbaar is. In samenhang met een grootschalige ingreep als vaarwegverruiming, ontstaat een ander door de mens geïnitieerd morfologisch evenwicht, waarbij minder zand gewenst is, en waarbij blijvend gebaggerd en gestort zal moeten worden.

4.1.4 Effecten voor beleidsdoelstellingen op watersysteemniveau en de rol van zandwinning

Op watersysteemniveau moet het zandwinbeleid er voor zorgen dat zandwinning geen afbreuk doet aan de genoemde doelstellingen of waar mogelijk een positieve bijdrage levert. In deze paragraaf bekijken we op welke manier de doelstellingen ingepast kunnen worden in het zandwinbeleid.

Natuur en watersysteem

De grootschalige vaarwegverruiming blijft ook in de toekomst de ontwikkelingen in het watersysteem domineren. Bij verruiming van de Westerschelde komt door onderhoudsbaggerwerk elk jaar circa 12 miljoen m³ zand vrij. Dit zand wordt elders in de Westerschelde teruggestort en zorgt in en rond de nevengeulen voor zandoverschotten. Hierdoor vermindert de morfodynamiek in de nevengebieden en komt het meergeulenstelsel onder druk te staan. Karakteristieke ecotopen en zandplaten groeien aan. Door zandwinning kunnen de overschotten verminderen. Omdat vaargeulonderhoud een structurele maatregel is, kan worden gesteld dat het storten in nevengebieden ook structureel is. Daarom is het op korte termijn geoorloofd overschotten te verminderen door een structurele maatregel, zoals zandwinning.

Zandwinning kan echter alleen op korte termijn als verzachtende maatregel voor de vaarwegverruiming en het -onderhoud worden toegestaan. Op lange termijn is het verstandig terughoudend te zijn, omdat zandwinning per saldo het systeem verruimt. Hierdoor kunnen geul-plaat overgangen versteilen, kan de getijdendoordringing vergroten en kunnen platen verdrinken. Bovendien kan verruiming van het systeem de gevolgen van de zeespiegelstijging versterken. De precieze effecten zijn nog te onbekend om uitspraken op lange termijn te doen. Verder onderzoek, bijvoorbeeld in het kader van de LTV, zal moeten uitwijzen of zandwinning op lange termijn verantwoord is.

In principe tast iedere menselijke ingreep de natuurlijkheid van het systeem aan. Storten en winnen beïnvloeden het ecosysteem op de bewuste locaties. Combinatie van zandwinning met onderhoudsbaggerwerk, dat toch al uitgevoerd moest worden, blijft daarom het streven. Dit verkleint de ingreep en voorkomt in bepaalde gebieden overschotten door stortingen. Voorkomen van ingrepen heeft voor het ecosysteem uiteraard de voorkeur, want hoe minder ingrepen in het systeem, hoe beter. Het is logistiek en technisch gezien echter onmogelijk om het onderhoudsbaggerwerk fysiek met het winnen te combineren. Voor het verruimen van de vaargeul worden bijvoorbeeld andere typen schepen gebruikt.

Veiligheid tegen overstromen

Zonder aanvoer van zand daalt door zandwinning de bodem van het estuarium. Dit betekent een verminderde weerstand voor het getij, waardoor er meer water het estuarium binnenkomt. De gemiddelde hoogwaterstanden nemen hierdoor toe. Op korte termijn speelt dit geen rol. Op de middellange termijn neemt het getijverschil bij een verruimde hoofdgeul maximaal met 2% toe (Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee, 2000). Dit geeft een verhoging van de gemiddelde hoogwaterstand van circa 5 cm. De waterkering is echter afgestemd op maatgevende stormvloedstanden die ver boven de gemiddelde hoogwaterstanden liggen. De bodem en dus eventuele wrijvingsreductie door zandwinning speelt dan vrijwel geen rol meer. Zandwinning heeft dus ook op middellange termijn geen substantiële verandering van de veiligheid tegen overstromen tot gevolg. Binnen de LTV zal worden besproken welk effect een grootschalige verruiming van het watersysteem voor de lange termijn op de waterkering heeft. Zandwinning zal, door bij de keuze van de winlocaties voldoende afstand tot de oevers te nemen, geen gevolgen hebben voor de standzekerheid van de waterkeringen.

Bijdragen aan de nationale bouwgrondstoffenvoorziening

Het zand in de Westerschelde valt in de klasse fijn tot matig grof zand (63µm-300µm) en is voornamelijk geschikt als ophoogzand. Zand geschikt als ophoogzand komt in zeer grote hoeveelheden voor in de bodem van ons land en in de Noordzee. Er worden voldoende winmogelijkheden aanwezig geacht om in de planperiode te voorzien in de behoefte. De hoeveelheid van 2,6 miljoen m³ per jaar is genoeg om in de geïnventariseerde regionale vraag naar ophoogzand (incl. export naar België) te voorzien (Rijkswaterstaat, Dienst Weg- en Waterbouwkunde, 1999).

4.1.5 Hoeveelheden

Na de vorige vaarwegverruiming van begin jaren '70 is de hoofdvaargeul in het oostelijk deel circa 100 miljoen m³ ruimer geworden. Om de vaargeul te laten voldoen aan de nautische eisen, zal met het 48'-43' programma nog zo'n 80 miljoen m³ uit de vaargeul verdwijnen (Directie Zeeland, 1998). Hoeveel van dit zand in de nevengebieden door stortingen tot een overschot gaat leiden, is niet bekend. Vandaar dat het niet aan te bevelen is het overschot in één keer weg te werken, maar stapsgewijs te leren van de reacties van het morfologisch systeem en de consequenties voor het gebruik. Door het overschot met kleine hoeveelheden te verminderen, kan zandwinning worden afgebouwd als het overschot weg is.

De belangrijkste manieren waarmee het overschot in het estuarium in de beleidsperiode kan worden verminderd zijn:

- zandwinning
- export naar de monding
- storten van baggerspecie (zand) in de monding

Door zandwinning verdwijnt het zand permanent uit het watersysteem. Het risico hieraan is dat op lange termijn dit zand waarschijnlijk weer nodig is in het estuarium.

Dit alles overwegende kunnen we stellen dat:

De Westerschelde in totaal 80 miljoen m³ ruimer mag worden.

In de komende beleidsperiode zal de Westerschelde als gevolg van zandwinning maximaal met 26 miljoen m³ verruimen (10 x 2,6 miljoen m³). De verwachting is dat tijdens de beleidsperiode de natuurlijke export maximaal 10-30 miljoen m³ zal bedragen. Deze hoeveelheid, maximaal 56 miljoen m³, blijft dus ruim binnen het bovengenoemde overschot. Als er geen import optreedt, zal zandwinning na het verwijderen van de overschotten, worden afgebouwd.

4.1.6 Conclusie op watersysteemniveau

Is het verantwoord om in beleidsperiode 2001-2011 zandwinning toe te staan? Hierop luidt het antwoord: ja. Uitgangspunt hierbij is de keuze voor de vaarwegverruiming 48'-43' waarbij het estuarium met minder zand toekan. De voornaamste reden om zandwinning toe te staan op korte termijn is het feit dat met zandwinning overschotten in nevengebieden verminderd kunnen worden. Op lange termijn is voorzichtigheid geboden, gezien de grote hoeveelheid zand die uit de Westerschelde wordt gehaald. Zandwinning is slechts één van de ingrepen in de Westerschelde en moet in samenhang worden gezien met andere ingrepen. Uit de LTV zal blijken welke mate van verruiming acceptabel is in relatie tot overige functies van het watersysteem.

Op korte termijn vormt zandwinning, mits qua locatie slim ingezet, geen bedreiging voor de hoofdfuncties (waterkering, scheepvaart en natuur) van het watersysteem.

De totaalhoeveelheid van 2,6 miljoen m³ per jaar wordt gehandhaafd. De ervaring heeft uitgewezen dat deze hoeveelheid geen onoverkomelijke effecten oplevert op korte termijn. Bovendien blijft het totaal aantal m³ dat gewonnen wordt in de beleidsperiode onder de grens van het weg te werken overschot (80 m³). Op de lange termijn bestaan nog onzekerheden. Bijsturen is met deze maximumhoeveelheid goed mogelijk. Ook is Rijkswaterstaat voorzichtig vanwege het feit dat export vanuit het estuarium naar de monding is opgetreden.

Na vijf jaar is een tussenevaluatie gewenst. Enerzijds is een tussenevaluatie nodig vanwege de complexiteit van het morfologische systeem. De gegevens vanuit MOVE (Monitoring Verruiming Westerschelde) zullen hiervoor gebruikt worden. Anderzijds is het nodig vragen over de risico's van de zeespiegelstijging op lange termijn te beantwoorden. Het is nu nog niet in te schatten hoeveel zand het estuarium nodig heeft en of de monding als sedimentbuffer fungeert. Bovendien zullen uit de LTV beleidskeuzes volgen. Het besluit over een eventuele verdere vaargeulverruiming zal genomen worden naar aanleiding van een MER (milieueffectrapportage). Zandwinning wordt in deze MER meegenomen en op deze manier bekeken in de totaliteit van ingrepen.

4.2 Deelsystemen: Oost, west, monding

In dit hoofdstuk wordt de verdeling van de winhoeveelheden over de deelsystemen beschreven. In de eerste plaats behandelen we de zandbalans op deelsysteemniveau. Daarna bekijken we of zandwinning verantwoord is, wanneer we het toetsen aan de relevante in hoofdstuk 3 geformuleerde beleidsdoelstellingen.

4.2.1 Zandbalans en overschotten op deelsysteemniveau

De overschotten van zand in het estuarium zijn hoofdzakelijk een neveneffect van de vaarwegverruiming. Het zwaartepunt van de vaarwegverruiming ligt in het oostelijk deel van de Westerschelde. Daar is ook het meeste overschot.

Nevengebied van Valkenisse

De hoofdvaargeul is sinds 1955 aanzienlijk in omvang toegenomen. In het nevengebied van Valkenisse is dusdanig veel baggerspecie geborgen dat de activiteit van kortsluitgeulen (verbindende vaarwaters) sterk is verminderd. Hierdoor komen afbraak- en opbouwprocessen stil te liggen en ontstaan er hoge steile platen en ondiepe nevengeulen. In het nevengebied van Valkenisse is door een nieuwe bagger- en stortstrategie (Directie Zeeland, jan.1998) het aantal stortingen drastisch verminderd, met het doel de natuurlijke morfologische dynamiek in het gebied te herstellen. Dit zal ook ten goede komen aan de karakteristieke verhouding van de aanwezige ecotopen. Aanvullend is de zandwinning de afgelopen periode ingezet om deze effecten te verminderen. Het nevengebied is nu ruimer geworden, maar er is nog steeds een overschot van circa 30 miljoen m³ aanwezig. Hiervan mag 20 miljoen m³ worden verwijderd.

Nevengebied 'De Everingen'

Het zwaartepunt van het terugstorten van het onderhoudsbaggerwerk is naar het westelijk deel van de Westerschelde verschoven. In het nevengeulengebied 'de Everingen' lijkt door intensieve stortingen van baggerzand uit het oostelijk deel ook een overschot aan zand te ontstaan (MOVE; rapport 3, 1999). Hierdoor komt ook dit nevengebied onder druk te staan, waarbij verlanding plaatsvindt en de ecotopenverhouding verschuift naar hogere plaatdelen. Zandwinning kan worden ingezet als locaties in het nevenvaarwater aanzanden en zo problemen veroorzaken voor de scheepvaart.

Voorheen is in het westelijk deel geprobeerd via zandwinning verbindende vaarwaters (kortsluitgeulen) open te houden of de ligging stabiel te houden. Dit is echter niet gelukt zonder ongewenste neveneffecten als verondieping.

Monding

De monding vormt op lange termijn vermoedelijk een zandbuffer voor het estuarium en de kust. Over de uitwisseling van zand tussen het estuarium en het mondingsgebied bestaan nog veel vragen. Met name is het onbekend in welke tijd- en ruimteschalen gedacht moet worden en welk effect de grootschalige vaarwegverruiming heeft op de monding. Voor wat betreft de monding zal Rijkswaterstaat terughoudend zijn met het aanwijzen van locaties.

4.2.2 Conclusie op deelsysteemniveau

Op basis van de hierboven genoemde overwegingen, kiest Rijkswaterstaat ervoor om de verdeling van winlocaties ten oosten en ten westen van de Overloop van Hansweert tijdens de beleidsperiode niet te wijzigen ten opzichte van de vorige. Winning zal voornamelijk een preventief karakter hebben. Minimaal 75% van de jaarlijks te winnen hoeveelheid zal moeten plaatsvinden ten oosten van de Overloop van Hansweert. In combinatie met de stortstrategie, is het winnen van 25% van de jaarlijkse hoeveelheid in het westen voldoende om te anticiperen op overschotten aldaar. Als er geen import optreedt, zal zandwinning na het verwijderen van de overschotten, worden afgebouwd.

Rijkswaterstaat streeft ernaar zandwinning zoveel mogelijk te combineren met andere activiteiten, zoals baggerwerk. De zandwinning zal worden ingezet ter vermindering van baggeren in werkstroken buiten het betonde hoofdvaarwater. Verder wordt zandwinning in de nevengebieden ingezet om effecten van stortingen uit het verleden op te heffen. Omdat de monding op lange termijn mogelijk als buffer fungeert en kennis hierover gering is, zal Rijkswaterstaat hier geen zandwinning toestaan.

4.3 Randvoorwaarden en betrokken belangen op locatieniveau

In dit hoofdstuk, toetsen we of zandwinning verantwoord is aan de hand van de in hoofdstuk 3 geformuleerde randvoorwaarden en betrokken belangen, ditmaal op locatieniveau. De betrokken belangen zijn gebaseerd op de hoofd- en nevenfuncties van de Westerschelde. Scheepvaart, natuur en veiligheid tegen overstromen zijn Hoofdfuncties. Waar een keus gemaakt moet worden, krijgen deze drie functies voorrang.

4.3.1 Randvoorwaarden

Habitat- en Vogelrichtlijn

Voor de Habitat- en Vogelrichtlijn is de NAP -10m lijn vastgesteld als begrenzing voor de te beschermen gebieden in de Westerschelde. De zandwinlocaties vallen grotendeels in deze zone. Omdat zandwinning een bestaande activiteit is, mag deze worden voortgezet. Bij de keuze van nieuwe zandwinlocaties moeten Habitat- en Vogelrichtlijngebieden uit voorzorg zoveel mogelijk worden ontzien. Indien de keuze toch valt op deze gebieden, moeten de effecten van de winning op de natuurwaarden van deze gebieden op voorhand worden ingeschat. Verlies aan natuurwaarden dient te worden gecompenseerd.

Nb-wet gebieden en erkende natuurgebieden

Gebieden die aangewezen zijn als beschermd gebied in het kader van de Nb-wet zijn het Verdrongen Land van Saeftinge, het Schor van Waarde en de Verdrongen Zwarte Polder. Erkende natuurgebieden zijn de Hooge Platen, het Zuidgors, het Paulinaschor, de Kapellebank en het Schor bij Bath. Deze gebieden moeten worden ontzien; er zal in ieder geval geen zandwinning plaatsvinden.

4.3.2 Betrokken belangen op locatieniveau

In hoofdstuk 3.2.2 is een opsomming gegeven van de betrokken belangen. Rijkswaterstaat wil op de volgende wijze met deze, soms tegenstrijdige, wensen omgaan.

Scheepvaart

Uitgangspunt is om zandwinning zoveel mogelijk te laten plaatsvinden op locaties waar in het kader van vaargeulonderhoud zand moet worden verwijderd. Gedeeltelijk vindt vaargeulonderhoud plaats op drempels in het betonde vaarwater. Hier kan geen zandwinning plaatsvinden vanwege het nautische gevaar dat gepaard gaat met het winnen. Tijdens het winnen zijn zandwinschepen namelijk moeilijk manoeuvreerbaar. Er vindt door zandwinning wel preventief onderhoud plaats direct buiten het vaarwater; in een aantal werkstroken die langs plaatranden in de binnenbocht van de geul liggen. Zandwinning wordt bovendien ingezet om nevenvaarwaters bevaarbaar te houden. Het ontstaan van hinderlijke dwarsstromen voor de scheepvaart, dient door zandwinning te worden voorkomen en zo mogelijk teruggedrongen.

Natuur

In de nabijheid van rust- en fourageergebieden voor vogels mag niet gewonnen worden. Broedgebieden moeten tijdens het broedseizoen met rust gelaten worden.

Winnen in ondiep watergebieden tast de natuurfunctie eveneens aan. Daarom worden winlocaties aangewezen op plaatsen waar weinig bodemleven is. Bijvoorbeeld plaatsen waar van oudsher activiteiten plaatsvinden of waar de bodem dusdanig dynamisch is, dat er zich toch al nauwelijks bodemleven kon ontwikkelen.

Veiligheid tegen overstromen

Zandwinning mag geen invloed hebben op de standzekerheid van de waterkering. Deze standzekerheid is gedefinieerd in een leidraad van de TAW (Technische Adviescommissie voor de Waterkeringen), waarmee een minimale breedte voor het voorland kan worden berekend in combinatie met een bepaalde helling van de geulwand.

Visserij

Rijkswaterstaat zal belangrijke gebieden met een kraam- en kinderkamerfunctie voor vissen en garnalen, met het oog op de visserij, zoveel mogelijk ontzien. Als in deze gebieden ingrepen moeten plaatsvinden in verband met de veiligheid van de scheepvaart, gaan die echter voor. In alle andere gevallen wordt het gebied niet aangewezen als zandwinlocatie.

Recreatie

Het komt relatief vaak voor dat een ingang van een jachthaven verzandt. Door middel van zandwinning kan dit probleem opgelost worden. De recreatievaart maakt verder vaak gebruik van nevengeulen. Zo mogelijk worden deze geulen opengehouden door zandwinning. Het behoud van de hoofdvaarweg en de natuurlijkheid van de Westerschelde gaan echter altijd voor! Zandwinlocaties worden gekozen ver genoeg buiten het natuurlijke talud van de strandjes. Op deze manier tast de ingreep de stranden niet aan.

Delfstofwinning

Voor de zandhandel is het van belang dat het winnen veilig kan gebeuren en dat de kwaliteit van het zand goed is.

Behalve zand, worden er in de Westerschelde ook andere delfstoffen gewonnen, bijvoorbeeld schelpen. Omdat deze delfstoffen schaarser zijn dan zand, krijgt schelpenwinning prioriteit op locaties waar beide delfstoffen gewonnen kunnen worden.

Secundaire winning, het combineren van grondstoffenwinning met de uitvoering van werken, moet zoveel mogelijk gebeuren.

Als alternatief voor zandwinning is het gewenst bij ieder (infrastructureel) werk de mogelijkheid tot hergebruik van het materiaal te onderzoeken, zoals bij boorspecie van de Westerscheldetunnel is gebeurd.

Voor de aanleg van de Westerscheldecontainerterminal (WCT) is een geschatte hoeveelheid van 14 miljoen m³ zand nodig in de periode 2001/2002. Vanwege de grootschaligheid van deze winning zal dit zand afkomstig zijn uit de Noordzee. Ook voor andere grote werken zal dit het geval zijn.

Via het zandwinbeleid en andere middelen zal de zandhandel tijdig worden geïnformeerd over toekomstige ontwikkelingen op het gebied van zandwinning in de Westerschelde. Zandwinning zal zich op lange termijn wellicht naar de Noordzee moeten verplaatsen. Rijkswaterstaat zal alternatieven zoals overslagputten onderzoeken.

Kabels en leidingen

Zandwinning mag alleen plaatsvinden op minimaal 500 meter afstand van kabels en leidingen in de Westerschelde. Alleen als bevaarbaarheidsproblemen optreden nabij kabels en leidingen, kan hiervan worden afgeweken.

4.3.3 Conclusie op locatieniveau

Deze conclusies zijn meteen richtlijnen voor het aanwijzen van zandwinkavels.

Harde richtlijnen (gebaseerd op de hoofdfuncties in de Westerschelde):

1. niet winnen in Habitat- en Vogelrichtlijngebieden en gebieden die zijn aangewezen als NB-wet gebieden
2. niet winnen in de nabijheid van belangrijke rust- en foerageergebieden voor vogels
3. niet winnen binnen de minimale breedte nodig als het voorland van de waterkering zoals gedefinieerd in de leidraad van de TAW.
4. winnen in overschotsgebieden of op stortlocaties
5. winnen binnen onderhoudsstroken of
6. winnen in nevenvaarwaters met bevaarbaarheidsproblemen of gebieden waar middels zandwinning bevaarbare nevenvaarwaters kunnen ontstaan
7. niet winnen in het betonde hoofdvaarwater
8. bij grootschalige hoeveelheden kan alleen gewonnen worden in de Noordzee
9. in het broedseizoen niet winnen in de nabijheid van broedgebieden voor vogels
10. niet winnen in ondiep watergebieden (ondieper dan NAP –5 m)
11. niet winnen op specifieke probleemlocaties, bijvoorbeeld op plaatsen waar veel scheepsgolven ontstaan naast het hoofdvaarwater
12. niet winnen in de monding

Overige richtlijnen (gebaseerd op de nevenfuncties van de Westerschelde):

1. niet winnen binnen 500 meter van kabels en leidingen
2. niet winnen op locaties met een slechte zandkwaliteit qua samenstelling
3. zoveel mogelijk ontzien van gebieden met een kraam- en kinderkamerfunctie voor de visserij
4. winning inzetten om plotselinge verondiepingen door beheersactiviteiten (o.a. voor jachthavens) te verwijderen
5. niet winnen bij het natuurlijke talud van strandjes
6. wanneer op een locatie een keus moet worden gemaakt tussen een vergunning voor schelpenwinning of zandwinning, krijgt schelpenwinning voorrang.

5. Zandwinbeleid Westerschelde 2001-2011

5.1 Beleid en hoeveelheid

Inleiding

Het wel of niet toestaan van zandwinning in relatie tot het waterbeheer van de Westerschelde blijft een afweging tussen het creëren van overschotgebieden door het bergen van sediment dat vrijkomt bij de verruimingswerkzaamheden in het systeem (dit betekent weer een afname van de dynamiek en een toename aan baggerinspanning) óf het verwijderen van het overschot met het risico dat zand in de toekomst wellicht nodig is in het systeem. Op korte termijn zijn de gevolgen goed te overzien.

Het uitgangspunt 'handhaven van een sluitende zandbalans' is tijdens de komende beleidsperiode niet hanteerbaar. In samenhang met een grootschalige ingreep als vaarwegverruiming ontstaat een ander door de mens geïnitieerd morfologisch evenwicht, waarbij minder zand gewenst is. Uit LTV zal blijken welke mate van verdere verruiming acceptabel is, in relatie tot overige functies van het watersysteem. In relatie tot de verruiming is het op korte termijn geoorloofd dat overschotten door middel van een maatregel van structurele aard, zoals zandwinning, worden verminderd of voorkomen. Voorkomen van overschotten heeft de voorkeur.

Om de hiervoor aangegeven redenen wil Rijkswaterstaat Zeeland als volgt omgaan met zandwinning in de beleidsperiode 2001-2011.

Verzachtende maatregel

Zandwinning is op korte termijn alleen toegestaan als verzachtende maatregel voor de vaarwegverruiming. Op lange termijn is het verstandig terughoudend te zijn, omdat zandwinning zonder compensatie door bijvoorbeeld import het systeem duurzaam verruimt. Leidend bij deze keuze is het voorzorgprincipe: gevolgen mogen niet onomkeerbaar zijn. In dit verband moet ook de monding worden ontzien. Wanneer overschotten zijn weggevoerd, zal zandwinning worden afgebouwd.

Hoeveelheid

De totaalhoeveelheid van 2,6 miljoen m³ per jaar blijft gehandhaafd. De ervaring heeft uitgewezen dat deze hoeveelheid geen onoverkomelijke effecten oplevert op korte termijn. Het aantal locaties blijft constant. Deze locaties variëren jaarlijks in functie van de optredende natuurlijke dynamiek om zo het ecosysteem de kans te geven zich te herstellen.

Omdat in het oostelijk deel door baggerwerkzaamheden veel overschotten zijn ontstaan, zal zandwinning zich in de komende beleidsperiode daar concentreren. Minimaal 75% van het zand zal daarom ten oosten van de Overloop van Hansweert worden gewonnen. In het westelijk deel moeten overschotten worden voorkomen. Dit gebeurt voornamelijk via het stortbeleid. Het zandwinbeleid draagt hier zo goed mogelijk aan bij.

Zo min mogelijk ingrepen

Zandwinning moet zoveel mogelijk worden gecombineerd met baggerwerk dat toch al uitgevoerd moet worden. Dit verkleint de ingreep en voorkomt in bepaalde gebieden overschot door stortingen. In de werkstroken buiten de betonning langs het hoofdvaarwater helpt zandwinning mee het onderhoudsbaggerwerk te beperken.

Voorzichtigheid is geboden

Er blijven risico's verbonden aan zandwinning, voornamelijk op de lange termijn. Het is daarom zaak de risico's te beperken door bevrozing van hoeveelheden op korte termijn, stapsgewijze uitvoering, monitoring en bijsturing.

Deze maatregelen zijn nodig omdat:

- de situatie niet in evenwicht is door de vaargeulverruiming en een nieuw stortbeleid. Daardoor is moeilijk te voorspellen hoe het systeem zich zal ontwikkelen.
- de inzichten uit LTV en MOVE niet eerder dan in 2006 ingepast kunnen worden. (In die kaders worden morfologische ontwikkelingen waar mogelijk naar ecologische consequenties vertaald.)
- de werking van het morfologisch systeem is complex, waardoor er onzekerheden blijven bestaan m.b.t. optreden erosieproblemen rond platen en exporterend of importerend karakter van het watersysteem.
- er een risico bestaat dat er een tekort aan sediment optreedt op lange termijn. In het verleden is al veel zand verdwenen uit het estuarium.
- bijsturen bij kleine hoeveelheden mogelijk blijft.

5.2 Locaties

Bij het kiezen van locaties gelden de volgende richtlijnen. De harde richtlijnen zijn gebaseerd op wet- en regelgeving en de hoofdfuncties in de Westerschelde. Deze krijgen prioriteit op de overige richtlijnen.

Harde richtlijnen:

1. niet winnen in Habitat- en Vogelrichtlijngebieden en gebieden die zijn aangewezen als NB-wet gebied
2. niet winnen in de nabijheid van belangrijke rust- en foerageergebieden voor vogels
3. niet winnen binnen de minimale breedte nodig als het voorland van de waterkering zoals gedefinieerd in de leidraad van de TAW.
4. winnen in overschotsgebieden of op stortlocaties
5. winnen binnen onderhoudsstroken of
6. winnen in nevenvaarwaters met bevaarbaarheidproblemen of gebieden waar middels zandwinning bevaarbare nevenvaarwaters kunnen ontstaan
7. niet winnen in het betonde hoofdvaarwater
8. bij grootschalige hoeveelheden kan alleen gewonnen worden in de Noordzee
9. in het broedseizoen niet winnen in de nabijheid van broedgebieden voor vogels
10. niet winnen in ondiep watergebieden (ondieper dan NAP –5 m)
11. niet winnen op specifieke probleemlocaties, bijvoorbeeld op plaatsen waar veel scheepsgolven ontstaan naast het hoofdvaarwater (afstemmen met zandhandel)
12. niet winnen in de monding

Overige richtlijnen (gebaseerd op de nevenfuncties van de Westerschelde):

1. niet winnen binnen 500 meter van kabels en leidingen
2. niet winnen op locaties met een onvoldoende zandkwaliteit qua korrelgrootte
3. niet winnen in gebieden met de kraam- en kinderkamerfunctie voor de visserij
4. winning inzetten om plotselinge verondiepingen door beheersactiviteiten (o.a. voor jachthavens) weg te werken
5. niet winnen bij het natuurlijke talud van strandjes
6. wanneer op een locatie een keus moet worden gemaakt tussen een vergunning voor schelpenwinning of zandwinning, krijgt schelpenwinning voorrang.

5.3 Evaluatie en monitoring

Na vijf jaar vindt een tussenevaluatie plaats. Naast het meten van de zandoverschotten en het berekenen van de zandbalans, wordt hiervoor met name het resultaat van de waarnemingen van het metingenprogramma MOVE (MONitoring VERRuiming Westerschelde) gebruikt. MOVE betreft niet specifiek de zandwinning, maar effecten van de verruiming in breder verband, met name op watersysteemniveau.

Zo kan er worden bijgestuurd. Bovendien zullen uit de LTV beleidskeuzes volgen. Deze kunnen dan bij het bijsturen worden meegenomen.

De zandhandel wordt tijdig geïnformeerd over toekomstige ontwikkelingen op het gebied van zandwinning in de Westerschelde. Omdat het denkbaar is dat zandwinning op lange termijn niet meer mogelijk zal zijn in de Westerschelde, zal de handel alternatieven moeten onderzoeken. Rijkswaterstaat zal hier ook bij betrokken zijn, vanuit het oogpunt van nationale grondstoffenvoorziening.

De volgende zaken komen in de evaluatie aan bod:

- Hoe ontwikkelt het zandoverschot zich?
- Zijn er nieuwe relevante ontwikkelingen, bijvoorbeeld vanuit LTV?
- Is er nieuwe regelgeving waarmee we rekening moeten houden?
- Is er nieuwe kennis beschikbaar over het systeem?
- Verloopt de vergunningverlening naar wens voor zowel de overheid als de handel?

6. Beleidsuitvoering

In dit hoofdstuk wordt de bestuurlijk juridische component van de zandwinning in de Westerschelde beschreven. Aspecten als vergunningverlening, procedures en voorschriften voor uitvoering komen aan de orde.

6.1 Ontgrondingenwet en Wet Milieubeheer

Zandwinning in de Westerschelde gaat gepaard met het (tijdelijk) verlagen van de bodem en is daardoor een activiteit die beoordeeld moet worden in het kader van de Ontgrondingenwet. Het Besluit Milieu-effectrapportage, gebaseerd op de wet Milieubeheer, heeft ook betrekking op ontgrondingen.

Toetsing van de zandwinning in de Westerschelde aan het besluit MER leidt tot de volgende constatering. Volgens het besluit MER is de winning van oppervlaktedelfstoffen een MER-plichtige activiteit. Bepalend hiervoor is de oppervlakte van een winplaats of een aantal winplaatsen die in elkaars nabijheid liggen; vanaf 500 ha of meer is de activiteit MER-plichtig. Voorts wordt de relatie gelegd met de Ontgrondingenwet. Uit die koppeling blijkt dat het begrip 'winplaats' in het besluit MER gedefinieerd dient te worden zoals de Ontgrondingenwet dat aangeeft, namelijk 'een plaats die is bestemd (in het bestemmingsplan) voor de winning van vaste stoffen door middel van ontgroning.'

De winlocaties in de Westerschelde worden in het beheer ingepast en hebben als bestemming 'waterstaatsdoeleinden' of 'vaarweg'. Bij de onderhoudswerkzaamheden komt zand vrij, maar dit leidt niet tot aanpassing van de bestemming. Bovendien is er geen sprake van vaste locaties. Afhankelijk van de morfologische omstandigheden kunnen deze jaarlijks veranderen. Dit alles impliceert dat het Besluit MER in dit geval niet van toepassing is en zandwinning in de Westerschelde niet MER-plichtig is.

6.2 Procedure Vergunningverlening

6.2.1 AWB voorbereidingsprocedure

In de Ontgrondingenwet is bepaald, dat op de voorbereiding van een vergunning de uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure (afd. 3.5. van de Algemene wet bestuursrecht) van toepassing is. In de Ontgrondingenwet is voorts bepaald, dat bij Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) kan worden afgeweken van de uitgebreide openbare voorbereidingsprocedure, voor zover het een ontgroning van eenvoudige aard betreft, waarbij andere belangen niet of nauwelijks zijn betrokken. In het Rijksreglement Ontgrondingen (de AMvB die betrekking heeft op de wateren in beheer bij het Rijk, waaronder uiteraard de Westerschelde) is deze mogelijkheid vastgelegd. Bij de beoordeling en de keuze, van de wijze waarop de ontgrondingsvergunningen moeten worden voorbereid, zijn een aantal aspecten afgewogen:

- zandwinning vindt voornamelijk plaats op dezelfde locaties in de Westerschelde waar Vlaanderen krachtens vergunning ook baggerwerkzaamheden uitvoert (ontgrondt) in het kader van het op diepte houden van de verdiepte vaarweg en de zogenaamde werkstroken;
- locaties hebben de bestemming vaarweg en zijn dus geen "bestemde" winlocaties zoals de Ontgrondingenwet dit definieert (en dienen die bestemming ook niet te krijgen);
- zandwinning maakt in kwantitatief opzicht maar een gering deel uit van de totale hoeveelheid bodemmateriaal, die in het min of meer continue onderhouds-baggerproces ter plaatse wordt verwijderd;

- in het kader van de formele regelingen en vergunningen met betrekking tot de verdieplings- en onderhoudsbaggerwerkzaamheden van de Westerschelde zijn de betreffende belangen afgewogen.

Het voorgaande impliceert, dat de voorbereiding van de hiervoor genoemde categorie ontgrondingsvergunningen kan plaatsvinden op basis van Hoofdstuk 4 van de Awb (Bijzondere bepalingen over Besluiten; Titel 4.1. Beschikkingen). Bij de voorbereiding van de beschikkingen zullen overigens telkens -conform het bepaalde in de Awb- de betrokken belangen worden afgewogen. Indien er belanghebbenden zijn, die naar verwachting bedenkingen zullen hebben tegen verlening van één of meerdere vergunningen, zullen deze belanghebbenden in de gelegenheid worden gesteld hun zienswijze uit te brengen. Vervolgens zullen de vergunningen worden verleend. Indien een ingebrachte zienswijze daartoe aanleiding geeft zal in de betreffende vergunning en/of de voorschriften daarmee rekening worden gehouden of zelfs tot het niet verlenen daarvan kunnen leiden.

De verleende vergunningen worden direct van kracht. Tegen de vergunningen kan binnen zes weken na verlening schriftelijk bezwaar worden gemaakt; een dergelijk bezwaar schorst de werking van de vergunning niet. De indiener van een bezwaarschrift zal indien schorsing wordt verlangd, een zogenaamde voorlopige voorziening bij de bevoegde rechter moeten vragen.

Met betrekking tot de voorbereiding van een vergunning, voor een locatie die niet behoort tot genoemde categorie zandwinlocaties, zal de beoordeling en de keuze, van de wijze waarop de vergunning moet worden voorbereid, opnieuw worden uitgevoerd.

6.2.2 Inschrijving en uitgifte

Rijkswaterstaat wijst de plaatsen aan waar het komende jaar zandwinning mag plaatsvinden. De Dienst der Domeinen regelt de inschrijving. De Dienst der Domeinen verleent vervolgens een privaatrechtelijke vergunning. Rijkswaterstaat ontvangt alle gegevens van Domeinen en start de procedure op voor het verlenen van de publiekrechtelijke vergunningen. De diverse aanvragers zijn voor het in behandeling nemen van de vergunningsaanvraag een recht verschuldigd, vermeerderd met een opslag, zoals in de bijlage horend bij het Rijksreglement Ontgrondingen is bepaald.

De Dienst der Domeinen wijst de zandwinkavels toe via openbare inschrijving. Op een inschrijfformulier kunnen zandhandelaren aangeven welke prijs ze per ton bieden. De hoogste inschrijver krijgt de kavel toegewezen, mits de geboden prijs boven de vastgestelde minimumprijs uitkomt. Bij een gelijk bod wordt geloot. Aan de inschrijvers worden technische eisen gesteld, namelijk dat zij over voldoende materieel beschikken en dat zij gecertificeerd zijn. Er gelden ook minimale eisen van financiële aard, zoals een bankgarantie of een bereidverklaring tot afgifte van een bankgarantie.

Tot nu toe vonden de inschrijvingen pas aan het eind van het kalenderjaar plaats. Daardoor lukte het niet om op 1 januari de vergunningen rond te hebben. Om dit te voorkomen, begint de Dienst der Domeinen in de toekomst op 1 oktober met de aanbestedingsprocedure.

6.2.3. Betaling

De leges voor de vergunning van Rijkswaterstaat moeten binnen zijn voordat de vergunning kan worden verstrekt.

De betalingsverplichting aan Domeinen zal in het nieuwe beleid hetzelfde zijn als voorheen. De handel betaalt maandelijks achteraf voor de gewonnen hoeveelheden. Wanneer de handelaar niet de totale gegunde hoeveelheid heeft gewonnen, moet voor het niet gewonnen zand een boete van f 1,- (€ 0,45) per ton worden betaald. Tenzij het hoofd van de Dienst der Domeinen anders beslist. Voor elke ton die gewonnen is boven de maximale hoeveelheid, is de handelaar een boete verschuldigd van f 2,50 (€ 1,13) bovenop de geldende vergoeding.

6.3 Hoeveelheden en dieptebepalingen

Zandwinning in de Westerschelde kent een jaarlijks maximum van 2,6 miljoen m³. Met hoeveelheden van:

- 2 miljoen m³ voor de handel,
- 0,3 miljoen m³ voor de Nederlandse overheid en
- 0,3 miljoen m³ voor het Vlaams Gewest.

Rijkswaterstaat wijst voor de zandhandel jaarlijks winvakken in de Westerschelde aan voor een hoeveelheid van 2 miljoen m³ zand. Die worden weer opgedeeld in kavels. De kavelgrootte varieert van minimaal 50.000 m³ tot maximaal 67.000 m³. In een winvak mogen om beheerstechnische en nautische redenen maximaal vijf handelaren tegelijkertijd zand winnen.

Tot op heden werd veelvuldig gebruik gemaakt van de mogelijkheid tot overheveling. In de komende beleidsperiode wil Rijkswaterstaat een tweejaarlijks systeem hanteren. Elk jaar worden vergunningen afgegeven waarbij de jaarlijks te winnen hoeveelheid uitgespreid mag worden over twee jaar. In het eerste jaar moet wel minstens 75% zijn gewonnen. Het volgende jaar wordt weer een vergunning verleend, al dan niet aan dezelfde zandhandelaar, voor de komende twee jaar.

Om negatieve gevolgen voor de morfologie te voorkomen, dient de winning gelijkmatig over het perceel te worden uitgevoerd. De verdieping ten opzichte van de omgeving mag maximaal drie meter bedragen.

De Nederlandse overheid heeft aan een hoeveelheid zand van gemiddeld 0,3 miljoen m³ per jaar voldoende om in de eigen behoefte aan zand voor infrastructurele werken te voorzien. Op het zand bestemd voor de Nederlandse overheid kunnen alle overheden die weg- en waterbouwkundige werken uitvoeren, aanspraak maken. Zij kunnen hiervoor een verzoek indienen bij Rijkswaterstaat.

Vlaanderen voert bij het baggeren in de vaargeul het zand rechtstreeks af.

6.4 Toezicht

De Dienstkring Noord- en Midden-Zeeland van Rijkswaterstaat Directie Zeeland voert de controle uit. Deze bestaat uit een administratieve controle achteraf en een operationele controle tijdens de winning. Een vaartuig van de dienstkring controleert steekproefsgewijs de activiteiten van de zandwinners. De verkeersposten houden toezicht op het naleven van de regels voor veiligheid van de scheepvaart. Winnen mag op werkdagen tussen een half uur voor zonsopgang en een halfuur na zonsondergang. Op zon- en feestdagen is het verboden te winnen. In de winter wanneer het lang donker is, mag tussen 7.00 en 21.00 uur worden gewonnen.

Referenties

Bestuurlijk Overleg Westerschelde, 1991, Beleidsplan Westerschelde.

Costanza, R., R. D'arge, R. de Groot, S. Farber, M. Grasso, B. Hannon, K. Limburg, S. Naeem, R.V. O'Neill, J. Paruelo, R.G. Raskin, P. Sutton and M. van den Belt, 1997, The value of the world's ecosystem services and natural capital. Nature 387: p. 253-260.

Ministerie van LNV, 1990, Natuurbeleidsplan.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1996, Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1998, Vierde Nota Waterhuishouding.

Ministerie van VROM, verwacht 2000, Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening.

Ministerie van VROM, 1999, Nationaal Milieubeleidsplan 3.

Rijkswaterstaat, Hoofdkantoor, 1998, Landelijke beleidsnota Schelpenwinning.

Rijkswaterstaat, Directie Noordzee, 1993, Regionaal Ontgrondingenplan Noordzee.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, 1992, Zandwinbeleid Westerschelde.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, jan.1998, Milieuaspectenstudie Baggerspeciëstort Westerschelde.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, 1998, MOVE; Plan van Aanpak, rapport 2.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, 1999, MOVE; Voortgangsrapportage periode 1997-1998, rapport 3.

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland, 2000, Zandbalans Westerschelde en monding periode 1955-1999, NWL-00.16.

Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee, 1997, Westerschelde, stram of struis? Eindrapport van het project Oostwest. RIKZ-97.023.

Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee, 2000, Mogelijkheden voor zandwinning in de Westerschelde, RIKZ/AB/2000.806x.

Rijkswaterstaat, Dienst Weg- en Waterbouwkunde, 1999, Inventarisatie voor de Nota Ophoogzand II. W-DWW-99034.

Begrippenlijst

AREAAL	
...GEUL	: Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem dieper is gelegen dan NAP - 5 meter.
...ONDIEPWATER-GEBIED	: Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem gelegen is tussen NAP - 2 meter en NAP - 5 meter.
...PLAAT	: Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem hoger is gelegen dan NAP - 2 meter en niet begroeid zijn en niet grenzen aan oevers.
...SCHOR	: Buitendijkse gebieden die begroeid zijn en waarvan de bodem hoger ligt dan NAP - 2 meter. De begroeiingsgrens is vaak een steilrand. Indien geen klif aanwezig is wordt als grens een bedekkingspercentage van 50 % aangehouden.
...SLIK	: Buitendijkse gebieden, waarvan de bodem hoger ligt dan NAP - 2 meter, en niet begroeid zijn en grenzen aan oevers.
BIOTA	: Alle leven, c.q. alle planten en dieren uit een bepaald gebied.
BODEMGEMEENSCHAP	: Het geheel van organismen die in en op de bodem samen voorkomen.
CONCESSIEHOUDERS	: Zevental gevestigde zandhandelaren die van oudsher op de Westerschelde opereren. Via het toedelingsbeleid van Rijkswaterstaat voor 1993 hadden zij een beschermde positie.
DEBIET	: hoeveelheid water die per getijcyclus (eb- en vloedfase) door een geul stroomt
DYNAMIEK	: Mate van veranderlijkheid van de ligging en vorm van platen en geulen in de tijd.
ECOSYSTEEM	: Het interactieve geheel van een biologische gemeenschap en haar niet-levende omgeving. Bijvoorbeeld: bos, koraalrif, estuarium.
ECOTOOP	: Een ecologisch leefgebied als een ruimtelijk begrensde eenheid waarvan de samenstelling en ontwikkeling wordt bepaald door abiotische, biotische en antropogene condities ter plaatse. Een ecotoop is een herkenbare, min of meer homogene landschappelijke eenheid. Voorbeeld van een ecotoop: een hooggelegen, hoogdynamische en slibarme plaat..
ESTUARIEN	: Met de kenmerken van een estuarium.
FOURAGEREN	: Voedsel zoeken.
GEOMORFOLOGIE	: De zichtbare vormen in het landschap
GETIJ	: Regelmatige stijging (vloed) en daling (eb) van het waterniveau door de gravitationele aantrekkingskracht tussen aarde, zon en maan. De getijcyclus in de Westerschelde bedraagt 12 uur.
GETIJDENDOORDRINGING	: Mate waarin de getijgolf in het estuarium doordringt.
GETIJVOLUME	: De som van het vloedvolume en het ebvolume

GEULEN

...HOOFDGEULEN	: Geulen in de Westerschelde die worden gebruikt als hoofdvaarwater. Deze zijn : Scheur - Wielingen - Honte - Pas van Terneuzen - Gat van Ossenis - Overloop van Hansweert - Zuidergat - Overloop van Valkenisse - Nauw van Bath - Pas van Rilland - Schaar van Ouden Doel.
...NEVENGEULEN	: Alle geulen die geen hoofdgeul zijn.
...VLOEDGEULEN	: Geulen die gedomineerd worden door de vloedstroom (vloeddebiet groter dan ebdebiet).
...EBGEULEN	: Geulen die gedomineerd worden door de ebstroom (ebdebiet groter dan vloeddebiet).
...KORTSLUITGEULEN	: Geulen die de verbinding vormen tussen de ebgeulen en de vloedgeulen.
HABITAT	: Typische woon- of verblijfplaats van plante- of diersoort.
INHOUD GEULEN	: De geulinhoud onder NAP -2m.
INHOUD PLATEN	: De zandinhoud van de platen boven NAP -2m.
KINDERKAMER	: Een gebied heeft een kinderkamer functie, wanneer bijvoorbeeld vissen (een deel van) hun opgroei tijd er doorbrengen.
KOMBERGING	: Waterinhoud van de schijf tussen gemiddeld hoogwater en gemiddeld laagwater
SLIB	: Sediment met een korreldiameter kleiner dan 63µm.
VAARWEGVERRUIMING 48/43/38 voet	: De hoofdvaargeul naar Antwerpen wordt op die diepte onderhouden waarbij schepen met een diepgang van 48 voet binnen 1 getijcyclus en schepen met een diepgang van 38 voet getijongebonden Antwerpen kunnen bereiken. De baggerspecie van de drempels in de Westerschelde bestaat uit zand en wordt in de nevengeulen van het watersysteem teruggestort
ZAND	: Sediment met een korreldiameter tussen 63µm en 2000µm
ZOET ZOUT GRADIENT	: Overgang van een zoet milieu naar een zout milieu

Bijlage 1

Bijlage 2

Het beleidsplan Westerschelde 2001-2011 is voorbereid en totstandgekomen onder toepassing van de openbare voorbereidingsprocedure als bedoeld in Afdeling 3.4 van de Algemene wet bestuursrecht.

Het beleidsvoorstel heeft gedurende de periode 8 september t/m 6 oktober 2000 ter inzage gelegen in de kantoren van Rijkswaterstaat directie Zeeland te Middelburg, Terneuzen en Goes en is door kennisgeving in de Staatscourant, de Provinciale Zeeuwse Courant en de Stem aangekondigd, teneinde belanghebbenden in de gelegenheid te stellen eventuele zienswijzen naar voren te brengen.

Voorts zijn een groot aantal belanghebbende bedrijven, instellingen en organisaties alsmede andere overheden door toezending van het beleidsvoorstel in de gelegenheid gesteld, om gedurende genoemde termijn hun zienswijze naar voren te brengen.

Van de geboden gelegenheid heeft de Gemeente Terneuzen bij brief van 22 september 2000 (ingekomen 28 september) en de Nederlandse Vereniging van Zandwinners bij brief van 4 oktober 2000 (ingekomen 6 oktober 2000) gebruik gemaakt.

Gemeente Terneuzen

Het beleidsvoorstel heeft de gemeente aanleiding gegeven tot het maken van een drietal opmerkingen:

1. Stimuleren hergebruik secundaire bouwstoffen

Teneinde afzetproblemen van de secundaire grondstoffenstromen te voorkomen lijkt het de gemeente gewenst, dat zo terughoudend als mogelijk wordt omgegaan met het verlenen van winconcessies op de Westerschelde. Voor dit aspect mist zij een langetermijnvisie in het beleidsplan.

2. Bestemmingsplan Westerschelde

Aan de hand van de overzichtskaart in bijlage 1 merkt de gemeente op dat indien een winlocatie in de zone ligt met bestemming "Waterstaatkundige doeleinden en natuurwetenschappelijk gebied" (volgens artikel 3 van het bestemmingsplan Westerschelde), de zandwinning dan uitsluitend toegestaan is met een aanlegvergunning.

3. Wet Milieubeheer

Naar de mening van de gemeente is sprake van bedrijfsmatige activiteiten (zandwinning) binnen begrensde locaties (het concessiegebied) waardoor de Wet milieubeheer van toepassing is. Een beter gedetailleerde kaart geeft aan wie bevoegd gezag is. Dan ook op de hoogte brengen toekomstige winnaars van een eventuele vergunningplicht. Mogelijk kan ook een MER-plicht aan de orde zijn voor de niet als waterweg bestemde delen van genoemde locaties.

Commentaar op de reacties

Ad 1)

Een langetermijnvisie op het stimuleren van hergebruik grondstoffen is nodig. Rijkswaterstaat maakt hiervoor ook landelijk beleid. Dit staat beschreven in het Structuurschema Oppervlaktedelfstoffen (SOD). SOD beschrijft dat we enerzijds zo zuinig mogelijk om moeten gaan met bouwgrondstoffen (bevorderen hergebruik en toepassen vernieuwbare grondstoffen) en anderzijds dat tijdig een voldoende aandeel oppervlaktestoffen in ons land moet worden gewonnen.

Regionaal heeft dit bijvoorbeeld geleid tot initiatief tot hergebruik van de specie die vrijkomt bij het boren van de Westerscheldetunnel. De landelijke behoefte aan ophoogzand bedraagt jaarlijks zo'n 50 Mm³.

Nu al wordt praktisch 100% van de afvalstoffen die meestal na bewerking toepasbaar zijn in de bouw hergebruikt. Beleid is er op gericht om het percentage hergebruik van gerijpt slib te verhogen. Bij gebruik worden civiel- of bouwtechnische eisen aan een bouwstof gesteld. Als daar door een secundaire bouwstof niet aan kan worden voldaan dan is dat geen volwaardig alternatief. De zandwinning in de Westerschelde wordt hoofdzakelijk gecombineerd met vaarwegonderhoud. In feite is er dus sprake van een grondstof die vrijkomt bij werkzaamheden die in het kader van een goed waterstaatkundig beheer zijn vereist.

Ad 2)

Zoals in het beleidsvoorstel aangegeven, vindt zandwinning enkel plaats beneden -5 meter NAP. In het bestemmingsplan Westerschelde is dat gebied, ingevolge de "Uniforme planologische

regeling buitendijkse gebieden in de Westerschelde", bestemd voor "waterstaatkundige doeleinden". Bij deze bestemming is er geen aanlegvergunningstelsel opgenomen. Bovendien komt het zand vrij bij normale onderhouds- en beheerswerkzaamheden. Voor dergelijke werkzaamheden is het vereiste van een aanlegvergunning niet verplicht.

De ligging van de winlocaties op de overzichtskaart in bijlage 1 is overigens indicatief (situatie 2000). In de vergunningen op grond van de Ontgrondingenwet worden de definitieve locaties aangewezen. Van de vergunningen betreffende de binnen de gemeente gelegen locaties, zullen afschriften aan de gemeente worden verzonden. Op basis daarvan kan de gemeente alsdan beoordelen, of de betreffende vergunninghouder een dergelijke vergunning dient aan te vragen. Aan de overzichtskaart in bijlage 1 zijn voor de helderheid wel de gemeentegrenzen aangegeven en is de opmerking toegevoegd, dat het zandwinlocaties situatie 2000 betreft en de ligging beneden -5m NAP is.

Ad 3)

De door de gemeente genoemde locaties "Suikerplaat" en "Straatje van Willem" zijn locaties, waarbinnen in het jaar 2000 aan diverse bedrijven zandwinkavels zijn uitgegeven.

In de betreffende vergunningen worden de gebieden, waar zand mag worden gewonnen, qua ligging in het algemeen gerelateerd aan de ter plaatse aanwezige betonning.

Dit houdt in dat de ligging van een vergund gebied wijzigt indien het waterstaatkundig of het scheepvaartbelang verlegging van de betonning vordert.

In die zin is er dan ook geen sprake van een begrensde inrichting in de zin van de Wet milieubeheer; bij zandwinning is dit aspect niet aan de orde omdat de exacte winlocaties wijzigen als gevolg van de dynamiek van het watersysteem. Uitgaande van de visie van de gemeente zou ook het onderhoudsbaggerwerk dat Vlaanderen min of meer continu op bepaalde locaties verricht, als vergunningplichtig in de zin van de Wet Milieubeheer dienen te worden aangemerkt, welke visie niet wordt gedeeld.

De inhoudelijke toetsing van alle bij de ontgroning betrokken belangen vindt plaats in het kader van de voorbereiding en totstandkoming van een vergunning, zoals de Ontgrondingenwet dat ook voorschrijft. Belangen die de Wet Milieubeheer beoogt te beschermen dan wel behartigt, worden in het kader van bovengenoemde vergunningprocedures afgewogen.

Zoals in het beleidsvoorstel verwoord, is een MER-plicht slechts aan de orde, indien wordt gerefereerd aan "bestemde winlocaties" als bedoeld in het vigerende MER-besluit, hetgeen met betrekking tot de huidige locaties niet aan de orde is.

Volledigheidshalve wordt nog opgemerkt, dat vergunninghouders ingevolge de Ontgrondingenwet worden gewezen op het gegeven, dat wellicht ook andere vergunningen/ontheffingen vereist kunnen zijn voor de beoogde activiteit.

Nederlandse Vereniging van Zandwinners

De Vereniging wijst op een redactionele fout in de tekst en spreekt voorts haar adhesie uit ten aanzien van de inhoud van het beleidsvoorstel.

Colofon

Tekst: Lievens communicatie, IJzendijke

Redactie: Projectgroep "Zandwinning Westerschelde 2001-2011"

Rijkswaterstaat, Directie Zeeland:
Saskia Huijs (projectleider, NWL)
Mireille Groenenberg (secretaris, NWL)
Kees van Westenbrugge (NWL)
Guus de Kock (NMZ)
Leo Santbergen (AXW)
Hans van Hoek / Andre Polfliet (RVR)
Soer van Herk (RVO)

Rijkswaterstaat, Rijksinstituut voor Kust en Zee:
Piet Roelse (ABD)

Vormgeving: Bram de Buck, Rijkswaterstaat Zeeland

Illustraties: Mariska Bijleveld
Jos de Jong
Leo Smalheer

Dit rapport is verkrijgbaar bij:
Rijkswaterstaat, Directie Zeeland
Postbus 5014
4330 KA Middelburg
o.v.v. Nota NWL-00.50